

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

ПАСАЛЬСЬКИЙ Олександр Іванович

Прагматика застосування митних режимів в Україні

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСм-21
О. І. Пасальський

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Ф. П. Ткачик

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **А. І. Крисоватий**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ МИТНИХ РЕЖИМІВ.....	6
1.1. Становлення та розвиток митних режимів в Україні.....	6
1.2. Теоретичні засади визначення категорії інституту митних режимів та її класифікації.....	12
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Поняття та види митних режимів.....	22
2.2. Умови застосування митних режимів в Україні.....	30
3.1. Актуальні проблеми регулювання митних режимів в Україні.....	38
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ.....	45
3.1. Зарубіжний досвід регулювання митних режимів та перспективи його впровадження в Україні.....	45
3.2. Перспективні напрями удосконалення національного законодавства та практики регулювання митних режимів.....	52
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Україна розвивається як цивілізована європейська держава з ринковою економікою. В умовах жорсткої світової конкуренції важливо створити сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі, збільшити обсяги транзиту, експорту та імпорту товарів через митний кордон України, що забезпечить збільшення надходжень до державного бюджету України, створення нових робочих місць на митній території України та в цілому сприятиме зростанню економіки країни.

Ключову роль у забезпеченні сприятливого інвестиційного клімату та привабливості національної економіки для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності відіграє високий рівень якості митних відносин та спрощення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через прикордонні митниці України. Суспільні відносини у сфері митної справи регулюються в багатьох галузях, які мають владно-управлінський характер, більшою мірою регулюють ці суспільні відносини, забезпечуючи реалізацію державної митної політики.

Питання адміністративно-правового регулювання митних відносин в Україні досліджуються в працях фахівців у галузі адміністративного права, в т.ч.: Бережнюк І.Г., Бондаренко Є.П., Войцещук А.Д., Гребельник О.П., Іващук І.О., Гуцул І.А., Дяченко Т.О., Кекіш І.П., Ківалов С.В., Кормич Б.А., Крисоватий А.І., Дем'янюк О.Б., Луцик А.І., Макаренко А.В., Пашко П.В., Прокопенко В.В., Титор В.Й., Ткачик Ф.П., Хомутянський В.В. та ін..

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є визначення сутності, змісту та характеристики теоретичних засад митних режимів на основі комплексного аналізу теоретичних розробок, положень чинного законодавства України та практики його застосування з урахуванням мета євроінтеграційних процесів; окреслити тенденції та виявити недоліки нормативно-правової, інституційної та інструментальної складових

забезпечення функціонування митних режимів в Україні; сформулювати науково обґрунтовані висновки, теоретичні положення та практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності та ефективності механізму функціонування митних режимів.

Для досягнення цього в роботі необхідно постійно вирішувати наступні основні завдання:

- розглянути поняття та сутність митних режимів як складного міждисциплінарного утворення;
- проаналізувати історіографію досліджень Інституту митних режимів;
- дослідити історію становлення та розвитку інституту митних режимів у зарубіжних країнах;
- проаналізувати історію становлення та розвитку митних режимів до проголошення незалежності України;
- визначити конституційні, міжнародно-правові та законодавчі основи митних режимів в Україні;
- вивчення зарубіжного досвіду регулювання митних режимів та перспективи його впровадження в національне законодавство;
- з'ясувати актуальні проблеми регулювання митних режимів в Україні;
- визначити перспективні напрями вдосконалення національного законодавства у сфері регулювання митних режимів.

Об'єктом дослідження є врегульовані суспільні відносини у сфері функціонування митних режимів в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні засади митних режимів в Україні.

Методи дослідження. У роботі Використано систему підходів, принципів і методів наукового пізнання, вибір яких зумовлений метою та завданнями дослідження з урахуванням його об'єкта та теми. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження використовувалися такі методи: теоретичного узагальнення – для обґрунтування принципів застосування митних режимів; розрахунково-аналітичний – для

моніторингу практики застосування митних режимів в Україні; графічне зображення – для виконання розрахунково-аналітичних робіт і відображення результатів пошуку; абстрактно-логічний – для узагальнення та формулювання висновків.

Нормативну основу роботи становлять законодавчі та інші нормативно-правові акти з питань застосування митних режимів, наукові дослідження, матеріали іноземних країн, Законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», Митний кодекс України, накази Державної митної служби України та інших суміжних служб.

Наукова новизна одержаних результатів. Дослідження являє собою комплекс досліджень з теоретико-правових засад митних режимів в Україні, який не лише розкриває особливості адміністративно-правового забезпечення функціонування митних режимів, а й дає поглиблений аналіз їх теоретико-методологічної основи. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд положень і висновків.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дослідженні доктринальні положення, сформульовані узагальнення, науково обґрунтовані висновки та пропозиції мають загально теоретико-прикладне значення для доктрини адміністративного права, законодавчої та нормативно-правової діяльності та юридичної практики у сфері правового забезпечення ефективного функціонування митні режими.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, висновки й пропозиції, що містяться в роботі, оприлюднені на двох науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ МИТНИХ РЕЖИМІВ

1.1. Становлення та розвиток митних режимів в Україні

Вивчення будь-якого явища чи процесу неодмінно має базуватися на детальному аналізі історії його зародження та розвитку, оскільки виникнення нових суспільних відносин завжди зумовлюється певними історичними факторами та подіями. Митний режим - це комплекс взаємопов'язаних правових норм відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митний режим щодо таких товарів, їх правовий статус, умови оподаткування та визначають використання після митного оформлення.

Вивчення історії становлення та розвитку митних режимів в Україні дозволить виявити позитивний історичний досвід регулювання митних відносин на території України та внести пропозиції щодо актуальних напрямків удосконалення сучасного та формування майбутнього законодавства у сфері митної справи, що демонструє як теоретичне, так і практичне значення.

Виникнення митної справи безпосередньо пов'язане з виникненням державності, появою приватної власності та торгівлі. З розвитком економічних відносин поступово відбувається соціальне розшарування суспільства і виділяється окремий клас купців, які торгують товарами не тільки на території перших державних утворень, а й з представниками інших країн, розвиваючи міжнародну торгівлю. Водночас представники політичної влади шукають нові джерела поповнення державної скарбниці, запроваджуючи нові податки та збори, в тому числі мито.

Як зазначає О. Гребельник, «з появою та розвитком Київської Русі (IX–XIII н.е.) де основними джерелами фінансування були сплата данини, яка накладалася київськими князями на підвладні землі та сплачувалася звичайними продуктами сільського господарства і промислів – хутром, воском, медом, хлібом, шкірами, дари (добровільні підношення підданих),

плата за судочинство, оброк (плата за користування певними земельними наділами і знаряддями праці), штрафи та мито, митно-тарифні відносини набрали характеру системності»[11, с. 26].

«Особливістю формування митної справи на Русі став процес державотворення, як процес організації суспільно-економічних відносин на даній території. Тому більшість дослідників митних відносин схиляються до того, що зародки митної системи в Україні з'явилися в даний період, а мито як податок було запозичене київськими князями в одній із стародавніх імперій, найімовірніше Візантійській, одночасно із християнською релігією, традиціями землеробства, ремісництвом та культурою»[46, с. 57].

Однією з перших письмових угод, укладених князем Олегом, була пільгова угода з Візантією (911 р.), за якою створювалися надзвичайно сприятливі умови для купців Київської Русі: «...и да творять куплю, яко же им надобе, не платяче мыта нив чём же». Ця преференція була встановлена в рамках військового союзу між обома країнами[11, с. 27].

«В Київській Русі за правління правнука Ольги князя Ярослава Мудрого було складено перший писемний збір законів – знамениту «Руську правду», якою детально регламентувалася система оподаткування. Основою грошових надходжень були мита і штрафи. Більшість становили торговельні мита: «вага» і «міра» – за зважування і вимір; «мит» – за провезення товарів через міські застави; «перевіз» – перевезення товарів через річку. «Гостинне» і «торгове» мито стягувалося за право мати склади і проводити торжища» [62].

Таким чином, мито у Київській Русі означало фактично податок, який сплачували за перевезення вантажів, перегон худоби через кордони певних територій. У збірнику норм давньоруського права XI-XII ст. «Руська Правда» Ярослава Мудрого вживає слово «мито» як те, що здавна вживалося в діловій практиці» [59, С. 34].

Згідно з Руською Правдою, розрізняли також «сухе» право (для наземного перевезення вантажів) і «водне» (для перевезення вантажів по

воді). До першої належали «далекобій» (транспорт), «сани» (від «sleigh» — сани). «Водне» мито платили за кожну «комягу» (човен від 5 до 10 м) або за галеру чи «моноксил» (вітрильник до 40 метрів завдовжки). При цьому розмір податку залежав від довжини корабля та вартості перевезеного товару»[11, с. 28].

Отже, поява митних режимів експорту та імпорту та митного оформлення переміщення товарів через кордон були зумовлені реальним економічним фактором – необхідністю наповнення державної скарбниці, що залишається одним із головних завдань Держмитслужби України (який відповідно до покладених на нього завдань організовує та здійснює облік та адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу), забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою його обчислення та повною сплатою платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення митними органами контрольно-оформлювальних операцій; здійснює відповідно до законодавства документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та повної сплати митних платежів та зустрічних погоджень.

Перші згадки про митні платежі на території сучасної України датуються IX ст. Саме в цей час було підписано дві торгові угоди з Візантією, які отримали назву «угоди з греками». Вони не тільки визначили зовнішні зв'язки Давньої Русі, а й закріпили подальший розвиток зовнішньої торгівлі (митниці).

«На початку другої половини XI ст. на Русі був час князівських міжусобиць, через що відбувався спад торговельних взаємовідносин з іншими державами. Князі проводили особисту митну політику в межах своїх володінь та створювали власну систему митних зборів, що мала на меті власне збагачення. За таких умов Стародавня Русь протрималась до першої

третини XIII ст. та занепала під нападами орд Батия. Монголо-татари за часи свого правління ввели внутрішнє торгове мито (тамгу), яке стягувалось з усіх товарів, що продавались»[57, с. 508].

Отже, історичний досвід свідчить про необхідність існування суспільної мети щодо створення та функціонування системи митних податків, яка має використовуватись державним управлінням на благо всього суспільства та сприяти розвитку міжнародної торгівлі. З проголошенням незалежності України виникла об'єктивна необхідність регулювання митних відносин в умовах вільної ринкової економіки з відкритими кордонами для іноземних товарів.

25 червня 1991 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про митну справу в Україні», в якому проголошувалося, що Україна «... як суверенна держава самостійно створює свою митну систему і здійснює митну справу». 12 грудня 1991 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про введення в дію Митного кодексу України».

Так, у ст. 1 Закону «Про митну справу в Україні» зазначено, що Як суверенна держава Україна самостійно створює власну митну систему та здійснює митну справу. Митна справа є невід'ємною частиною зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності України. Митна справа в Україні включає встановлення порядку та організації переміщення товарів і предметів через митний кордон України, митних платежів, оформлення, контролю та інших заходів, пов'язаних із реалізацією митної політики в Україні. При здійсненні митної справи Україна дотримується міжнародно визнаних систем класифікації та кодування товарів, єдиної форми експортно-імпоротної декларації на товари, митної інформації та інших загальноприйнятих міжнародною практикою норм і стандартів.

«11 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Митний кодекс України, в якому митний режим визначався як сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від

заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються»[49].

«Митним режимам був присвячений Розділ VIII Митного кодексу України 2002 року та у відповідності до ст. 185 передбачені наступні види митних режимів: імпорт; реімпорт; експорт; реекспорт; транзит; тимчасове ввезення (вивезення); митний склад; спеціальна митна зона; магазин безмитної торгівлі; переробка на митній території України; переробка за межами митної території України; знищення або руйнування; відмова на користь держави. А також зазначалось, що митний режим, не передбачений частиною першою цієї статті, може встановлюватися тільки шляхом внесення відповідних змін до цього Кодексу»[49].

«Згідно із ст. 186 Митного кодексу України 2002 року декларант самостійно визначав митний режим товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення. Зміна митного режиму допускалася за умови виконання всіх належних процедур щодо заявленого режиму, дотримання вимог законодавства щодо тарифних і нетарифних заходів регулювання та подання митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення відповідних документів, що підтверджують заявлений режим (згідно із ч. 3 ст. 71 чинного Митного кодексу України митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом відповідно до частини першої цієї статті, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим»[49], що відповідає європейським та міжнародним стандартам правового регулювання митних режимів та гарантує реалізацію права вільного вибору виду митного режиму суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності).

«Регулювання питань, пов'язаних із застосуванням митних режимів було регламентовано ст. 187 Митного кодексу України 2002 року, в якій зазначалось, що питання, пов'язані із здійсненням митного контролю відповідно до заявленого митного режиму, регулюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, який визначає порядок здійснення такого контролю та надає роз'яснення щодо застосування відповідних митних процедур»[49].

Тобто, порядок здійснення митного контролю (застосування відповідних митних процедур) визначався не кодексом, а суб'єктами владних повноважень, що не відповідало принципу правової визначеності, призводило до частоті зміни підпорядкованих осіб, нормативно-правових актів та негативно вплинули на ефективність функціонування митних режимів та розвиток зовнішньої торгівлі (зважаючи на відсутність передбачуваної митної політики та високий рівень корупційних ризиків, закладених у відомчі нормативно-правові акти).

13 березня 2012 року Верховна Рада України прийняла чинний Митний кодекс України, розділ V якого присвячено митним режимам (глави 12-26). У ньому досить детально описані загальні положення щодо митних режимів, їх класифікація та окремо встановлені характеристики кожного.

На відміну від Митного кодексу України 2002 р., відповідно до ст. 73 чинного Митного кодексу України «умови перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у відповідному митному режимі, обмеження щодо їх використання, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами України з питань митної справи та у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Питання, пов'язані з виконанням необхідних митних формальностей та здійсненням митного контролю товарів, поміщених у відповідний митний режим, регулюються цим Кодексом»[49].

Тому, в чинному новому Митному кодексі України пріоритет

надається законодавчому регулюванню питань функціонування митних режимів, що повністю відповідає принципу правової визначеності (передбачуваності умов і порядку адміністрування митних режимів, виконання митних формальностей та застосування митних процедур).

В історії становлення та розвитку митних режимів у незалежній Україні слід виділити найновіший період, який характеризується оновленням митного законодавства та приведенням його у відповідність із законодавством ЄС. Зміни до Конституції України щодо закріплення шляху до інтеграції в ЄС вимагають імплементації європейських принципів функціонування митних режимів у національне законодавство та адміністративну практику.

1.2. Теоретичні засади визначення категорії інституту митних режимів та її класифікації

Інститут митних режимів – один із ключових інститутів митного права, визначений у Митному кодексі України як комплекс взаємопов'язаних правових норм, які відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митний порядок щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування та умови використання після митного оформлення.

Митні режими мають комплексний і міждисциплінарний характер, оскільки порядок їх функціонування регулюється нормами приватного адміністративного, фінансового, цивільного, господарського та міжнародного права. Комплексний характер митних режимів зумовлює їх багатофункціональність, тобто широкий спектр напрямків впливу на суспільні відносини в процесі здійснення митної справи.

Тому, незалежно від проведених реформ, актуальним напрямом наукових досліджень є вдосконалення теоретико-методологічних та правових засад митних режимів в Україні. Особливої уваги заслуговують функції митних режимів, які відображають безпосередні напрями та

способи впливу інституту митних режимів на суспільні відносини, що, у свою чергу, дозволить виявити реальні проблеми такого впливу та знайти шляхи щоб вирішити ці проблеми.

Сутність будь-якого правового явища чи процесу розкривається через його функції, тобто основні напрямки та способи впливу на суспільні відносини. «Так, у ст. 4 Митного кодексу України сформульовано законодавче визначення митного режиму як комплексу взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення»[49].

Отже, основною функцією митних режимів є визначення митних процедур та умов оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України. З точки зору теорії держави і права – це нормативна функція митних режимів, у межах якої органи державного управління визначають напрями поведінки учасників митних правовідносин, гарантуючи їм права (право на вибір митного режиму, право використання механізму «єдиного вікна») та обов'язки (обов'язок щодо декларування товарів, визначення їх митної вартості, сплати митних платежів тощо).

Так, відповідно до ч. 3 ст. 246 Митного кодексу України для здійснення митних формальностей під час митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення використовується автоматизована система митного оформлення, яке відповідно до цього кодексу відбувається в автоматичному режимі з урахуванням результатів аналіз ризиків та залежно від виду митної декларації, митного режиму, особливостей, засобів і методів переміщення товарів через митний кордон України визначає перелік таких митних формальностей та необхідність участі посадової особи митного органу в їх виконання.

«У разі якщо автоматизованою системою митного оформлення або

посадовою особою митного органу за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності участі у виконанні митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів комерційного призначення посадової особи митного органу, такі митні формальності виконуються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі. Інформація про виконання митних формальностей автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі вноситься до єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України та передається декларанту або уповноваженій ним особі»[49].

Отже, впровадження автоматизованої системи митного оформлення частково залежить від дискреційних повноважень посадової особи митного органу, що свідчить про необхідність подальшого вдосконалення механізму реалізації регулюючої функції митних режимів.

«Важливою функцією митних режимів є охоронна функція, яка полягає у захисті національної безпеки та економіки України від незаконного переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України, що може спричинити порушення прав та свобод громадян України, призвести до втрат Державного бюджету України, завдати шкоду інтересам національного виробника та економіці держави в цілому. Дана функція митних режимів прямо впливає із визначення поняття державної митної політики України»[52].

«Так, у відповідності до положень ст. 5 Митного кодексу України, державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. А згідно із ст. 6 МК України, митні інтереси України – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи; митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України»[49].

Крім того, охоронна функція включає діяльність Держмитслужби України щодо запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил або здійснення зазначеним органом державного управління правоохоронної функції.

«Безпосередньо пов'язаною із охоронною функцією є контрольно-наглядова функція митних режимів, яка полягає у здійсненні державного контролю дотримання норм митного законодавства в процесі митного оформлення товарів і транспортних засобів. Так, у відповідності до ст. 4 МК України, митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку»[49].

Ключовою функцією митних режимів є фіскальна функція, яка полягає у визначенні умов оподаткування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, а також адміністрування відповідних митних платежів, до яких належать мита (імпортні, експортні, сезонне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додаткове ввізне мито), акцизний збір із ввезеної на митну територію України підакцизної продукції, податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів.

Правила оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, крім спеціальних видів митних платежів, встановлюються МК України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. . Правила оподаткування спеціальними видами мита встановлюються законами України "Про захист вітчизняного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист вітчизняного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», окремий закон про встановлення додаткового ввізного мита.

«В умовах жорсткої світової конкуренції важливу роль відіграє

стимулююча функція митних режимів, яка полягає у заохоченні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до активізації міжнародної торгівлі. У відповідності до ст. 71 МК України декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені цим Кодексом; поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання відповідних митних формальностей»[49].

Тому, органи державного управління мають можливість шляхом зміни умов певних митних режимів стимулювати окремі види зовнішньоекономічної діяльності (імпорт, експорт, транзит тощо). Наприклад, збалансувати торговельний баланс, стимулювати експорт шляхом зниження експортного мита та забезпечення повернення сплаченого на митній території України податку на додану вартість.

«Окремо слід відзначити координуючу функцію митних режимів, яка полягає у взаємодії суб'єктів владних повноважень Державної митної служби України з посадовими особами інших контролюючих та правоохоронних органів України. До заходів офіційного контролю МК України відносить фітосанітарний контроль, ветеринарно-санітарний контроль, державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, що проводяться згідно із законодавством України»[49].

Крім того, під час митного оформлення здійснюється екологічний та радіологічний контроль. Так, під час дії митних режимів Держмитслужба України взаємодіє з Державною прикордонною службою України, Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів тощо.

«У відповідності до ч. 5 ст. 452 МК України, з метою контролю за використанням на території України транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України та/або

поміщених у митний режим транзиту, між митними органами, Державною прикордонною службою України та органами Національної поліції здійснюється автоматизований обмін інформацією про такі транспортні засоби та громадян, які їх ввозили чи поміщували в митний режим транзиту» [49].

«Так, згідно із ч. 6 ст. 558 МК України, в рамках взаємодії митних органів з правоохоронними органами, митні органи зобов'язані передавати Державній прикордонній службі України та органам Національної поліції інформацію щодо транспортних засобів та осіб, стосовно яких митними органами виявлено порушення строків тимчасового ввезення транспортних засобів та/або строків переміщення транспортних засобів у митному режимі транзиту, якщо особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не були присутні при складенні протоколу про порушення митних правил»[49].

«У відповідності до ч. 2 ст. 561 МК України, митні органи здійснюють контроль за переміщенням культурних цінностей через митний кордон України у взаємодії з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації»[49].

В умовах комп'ютеризації публічно-правових відносин важливе значення має інформаційна функція митних режимів, яка полягає в інформуванні громадян про доступні для вибору митні режими, а також зміни національного законодавства та адміністрування митних режимів. Тому в рамках національної цифровізації державного управління (електронного урядування) наприкінці 2019 року Державна митна служба України анонсувала додаток «e-Borders» – «Митниця у смартфоні», покликаний суттєво спростити порядок надання адміністративних послуг

суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності та здійснення контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Зокрема, Держмитслужба планує запуснути мобільний додаток «e-Кордони», який дозволить отримувати всі митні послуги та контролювати ситуацію на кордоні онлайн через смартфон. Крім того, митниця планує переглянути систему управління ризиками та відкрити систему бізнес-аналізу. Зокрема, згідно з планом, буде запущено портал відкритих даних та сервіси автоматичної класифікації та інтеграції з базами даних інших країн.

Таким чином, буде розкриватися знеособлена інформація про митну вартість товарів, порядок визначення якої викликає найбільше судових суперечок. Планується запровадження системи самостійного декларування транспортних засобів та інших відносно нескладних товарів, які громадяни переміщують через митний кордон, з метою мінімізації людського фактору в процесі митного контролю.

«Крім того, усі сервіси, які надає Державна митна служба України, а також інформація про них містяться на офіційному веб-порталі Державної митної служби України – customs.gov.ua. На веб-порталі є інтерактивна карта роботи пунктів пропуску. За допомогою фільтрів можна знайти місця митного оформлення в регіоні, який цікавить; переглядати пропускну здатність пропускних пунктів і навіть відслідковувати ситуацію на місці у режимі відеотрансляції. Для представників бізнесу є корисним «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», в особистому кабінеті якого вони можуть онлайн здійснити перевірку митної декларації, отримати інформацію щодо класифікації товарів, рахунків для сплати митних платежів тощо. Працює на новому веб-порталі й онлайн система скарг на роботу митниць, де можна повідомити про проблему і відстежувати статус обробки звернення»[21].

Тому, актуальним напрямком удосконалення механізму реалізації інформаційної функції митних режимів є розвиток сервісних засобів та

можливостей офіційного веб-порталу Держмитслужби України (створення інтерактивного сервісу вибору митного режиму). та ввезення товарів з можливістю онлайн-заповнення декларації та виконання інших митних формальностей, онлайн-моніторинг переміщення товарів через митний кордон тощо).

Також слід виділити виховну функцію митних режимів, яка полягає у виховному впливі інституту митних режимів (регульованого законодавством на високому рівні юридичної техніки), а також посадових осіб Державної митної служби України на іноземних суб'єктів господарської діяльності з метою навчання останніх дотриманню норм і принципів митного права, а також органів державного управління в цілому.

Отже, до основних функцій митних режимів слід віднести:

- регулятивна функція, в рамках якої органи державного управління визначають напрями поведінки учасників митних правовідносин, визнаючи за ними права (право вибору митного режиму, право використання автоматизованої системи митного оформлення, «єдиного вікна»). магазинний механізм») та мита (зобов'язання щодо декларування товарів, визначення їх митної вартості, сплати митних платежів тощо);

- охоронна функція, яка полягає у захисті національної безпеки та економіки від незаконного переміщення товарів через митний кордон України (виявлення контрабанди, не задекларованих товарів тощо);

- контрольно-наглядова функція, яка полягає у здійсненні державного контролю за дотриманням норм митного законодавства в процесі митного оформлення товарів і транспортних засобів;

- податкова функція, яка полягає в управлінні посадовими особами Державної митної служби України всіма митними платежами, передбачених чинним законодавством;

- стимулюючу функцію, яка полягає у стимулюванні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до активізації міжнародної торгівлі завдяки спрощеним процедурам у межах функціонування певних митних режимів

(стимулювання експорту чи імпорту, транзиту тощо);

- координаційна функція, яка полягає у координації діяльності посадових осіб Держмитслужби України з іншими контрольними органами державного управління (Державна прикордонна служба України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів тощо) у процесі функціонування митних режимів;

- інформаційна функція, яка полягає в інформуванні громадян і нерезидентів про нові національні законодавчі акти у сфері правового регулювання митних режимів, про наявні інформаційні ресурси та про послуги митної служби;

- виховна функція, яка полягає у виховному впливі установи митних режимів, а також посадових осіб митних органів на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з метою виховання в останніх поваги до норм і принципів митного права, державного управління. тіла в цілому.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати висновок про те, що комплексний характер митних режимів зумовлює їх багатofункціональність, тобто широкий спектр напрямів впливу на суспільні відносини в процесі здійснення митної справи. Основною функцією митних режимів є визначення митних процедур і умов оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України (регулююча функція). До інших функцій митних режимів належать: охоронна, контрольна-наглядова, фіскальна, стимулююча, координаційна, інформаційна та освітня функції.

Для збалансування торговельного балансу України потребує вдосконалення механізм реалізації стимулюючої функції митних режимів, зокрема в частині системи правових засобів стимулювання експорту високотехнологічної високотехнологічної продукції з доданою вартістю.

Актуальним напрямком удосконалення механізму реалізації інформаційної функції митних режимів є розвиток сервісних сервісів та можливостей офіційного веб-порталу Держмитслужби України (створення

інтерактивного сервісу вибору митного режиму та розміщення товари в ньому з можливістю онлайн-заповнення декларації та виконання інших митних формальностей, моніторингу в онлайн-режимі переміщення товарів через митний кордон тощо).

Висновки до розділу 1

Теоретичною основою правильного розуміння сутності інституту митних режимів є доктринальні положення, в яких розкривається поняття та класифікація адміністративно-правових режимів, які виступають як динамічні системи взаємопов'язаних правових засобів регулювання окремих сфер публічного права – правовий. відносини, до яких належать органи державного управління, які використовують передбачені чинним законодавством засоби адміністративно-правового впливу для забезпечення публічних інтересів Держави та суспільства.

З урахуванням доктринальних та нормативно-правових положень митний режим доцільно визначити як комплекс правових засобів, які залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України регулюють порядок такого переміщення. : порядок оподаткування такими товарами і транспортними засобами, їх правовий статус, порядок визначення митної вартості, умови оподаткування, використання після митного оформлення.

Дослідження історії теоретичних засад митних режимів в Україні дозволило виявити тенденцію до активізації наукових досліджень з проблем митних режимів в Україні серед фахівців у галузі адміністративної, митної, фіскальної, економічної та міжнародного праві, а також у працях вчених-економістів, які розглядають митні режими в контексті діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної торгівлі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ

2.1. Поняття та види митних режимів

Процес переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України здійснюється за певними правилами, регламентованими правовими нормами. «Відповідно до статті 4 Митного кодексу України під митним режимом розуміється - комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення. В свою чергу, під митною процедурою розуміються зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання»[49].

Щодо визначення поняття «митний режим» між вітчизняними та зарубіжними вченими немає єдиного підходу. Тлумачення цього поняття представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Трактування поняття «митний режим» у фаховій економічній літературі

Автор	Сутність поняття
А. Шахматьєв	Митний режим — це особлива система заходів і сукупність способів (прийомів), що забезпечують комплексне застосування засобів митного регулювання, які опосередковують вплив держави на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків.
В. Царенко	Митний режим – це комплекс правових засобів, що залежно від заявленої декларантами мети переміщення товарів через митний кордон України визначають правила та умови такого переміщення, а також сукупність митних формальностей та порядок їх виконання посадовими особами митного органу.
А. Яцушко	Митний режим — це сукупність правових норм, які встановлюють правовий режим товарів, транспортних засобів і предметів, які не є товарами; правовий статус осіб щодо володіння, користування, розпорядження ними; порядок переміщення товарів через митний кордон на митну територію; порядок знаходження (перебування) у ній та вивезення за її межі залежно від країни походження товарів, їх виду тощо.

М. Шульга	Митний режим — це статус товарів для митних цілей: наявність або відсутність заборон і обмежень, порядок застосування митних платежів, їх використання (або заборона використання) на митній території та за її межами.
Б. Кормич	Окремий митний режим як певна система правил, відповідно до яких у конкретній (типовій) ситуації застосовуються норми державного митного законодавства.
Н. Осадча	Ефективним інструментом реалізації митної політики є митний режим, який являє собою комплекс стимулів і обмежень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

«Слід зазначити, що митний режим є дієвим інструментом реалізації митної політики, який являє сукупність стимулів та обмежень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Митний режим є засобом захисту економічних інтересів країни»[49].

Митний кодекс України містить перелік чотирнадцяти митних режимів, що застосовуються в Україні. З метою забезпечення диференційованого підходу до переміщення товарів через митний кордон законодавством України передбачено відповідно до світової практики детальну класифікацію видів митних режимів.

«З метою застосування законодавства України з питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими:

- 1) імпорт (випуск для вільного обігу);
- 2) реімпорт;
- 3) експорт (остаточне вивезення);
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення;
- 7) тимчасове вивезення;
- 8) митний склад;
- 9) вільна митна зона;
- 10) безмитна торгівля;

- 11) переробка на митній території;
- 12) переробка за межами митної території;
- 13) знищення або руйнування;
- 14) відмова на користь держави»[49].

Види митних режимів представлено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Види митних режимів в Україні

Сутність митних режимів, що застосовуються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України, представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 2.2

Зміст митних режимів в Україні

1	2
Найменування	Зміст митного режиму
Імпорт (випуск для вільного обігу)	Митний режим, згідно з яким іноземні товари випускаються для вільного обігу на митній території України після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, і виконання всіх необхідних митних процедур.
Експорт (остаточне вивезення)	Митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межі митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.
Реімпорт	Митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або перероблені для вивезення за межі митної території України, випускаються для вільного обігу на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, установлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Реекспорт	Митний режим, згідно з яким товари, попередньо ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Тимчасове ввезення	Митний режим, відповідно до якого іноземні товари та транспортні засоби комерційного призначення ввозяться з цільовим призначенням на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання господарської діяльності іноземця, діяльності та підлягають реекспорту до закінчення встановленого терміну без будь-яких змін, за винятком нормального зносу в результаті використання.
Тимчасове вивезення	Митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з повним умовним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та підлягають зворотному ввезенню до кінця встановленого терміну без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу внаслідок використання.

Транзит	Митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома податковими органами України або в межах зони діяльності одного податкового органу без будь-якого використання цих товарів, без оплати митних зборів, платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Переробка на митній території	Митний режим, згідно з яким іноземні товари підлягають переробці в установленому законом порядку без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з умовою посиленого реекспорту переробленої продукції.
Переробка за межами митної території	Митний режим, відповідно до якого українські товари підлягають переробці за межами митної території України в установленому законом порядку без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності за умови, що ці товари або продукція їх переробки повертаються на митну територію України в митному режимі імпорту.
Вільна митна зона	Митний режим, згідно з яким іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання іноземної продукції. . господарської діяльності та ввезення українських товарів на територію вільної митної зони з урахуванням податків, митних платежів та застосування заходів нетарифного регулювання.
Митний склад	Митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари перебувають під митним контролем з умовним повним звільненням від сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Безмитна торгівля	Митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, розміщуються та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах пропуску) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення. , а також у засобах повітряного, водного чи залізничного транспорту комерційного призначення, які здійснюють міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, встановленими при імпорті та експорті зазначених товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання щодо іноземних товарів. . господарська діяльність.

Знищення або руйнування	Митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або доставляються у стан, що виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від податків з митними платежами, встановленими на імпорт цих товарів, і без застосування заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Відмова на користь держави	Митний режим, згідно з яким власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без умов на свою користь.

Основними ознаками, за якими класифікуються види митних режимів, є:

- напрямок руху товарів (імпорт, експорт, транзит)
- мета перетинання митного кордону України
- правила використання, володіння та розпорядження цим товаром у відповідному митному режимі
- термін застосування режиму
- особливості оподаткування товарів залежно від митного режиму
- застосування заходів нетарифного регулювання та інших обмежень щодо товарів.

Відповідно «до статті 71 Кодексу, декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, відповідно до умов цього режиму та способами, визначеними Кодексом. Введення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей. Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, поміщених у такий інший митний режим».

Вибір митного режиму впливає на можливість переміщення окремих категорій товарів, порядок здійснення митного контролю та митного оформлення, розмір митних платежів, що підлягають сплаті щодо

переміщуваних товарів і транспортних засобів, а також визначає коло дій які можна прийняти щодо них.

Відповідно «до статті 72 Кодексу за митним статусом товари поділяються на українські та іноземні.

Українські товари - це товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та не містять товарів, ввезених з-за меж митної території України. Не мають митного статусу українських товарів товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, що не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті "б" або з товарів, зазначених у підпунктах "а" і "б" цієї позиції;

г) іноземні товари - товари, що не є українськими згідно з наведеним визначенням, а також товари, які втратили митний статус українських товарів відповідно до норм Митного кодексу України».

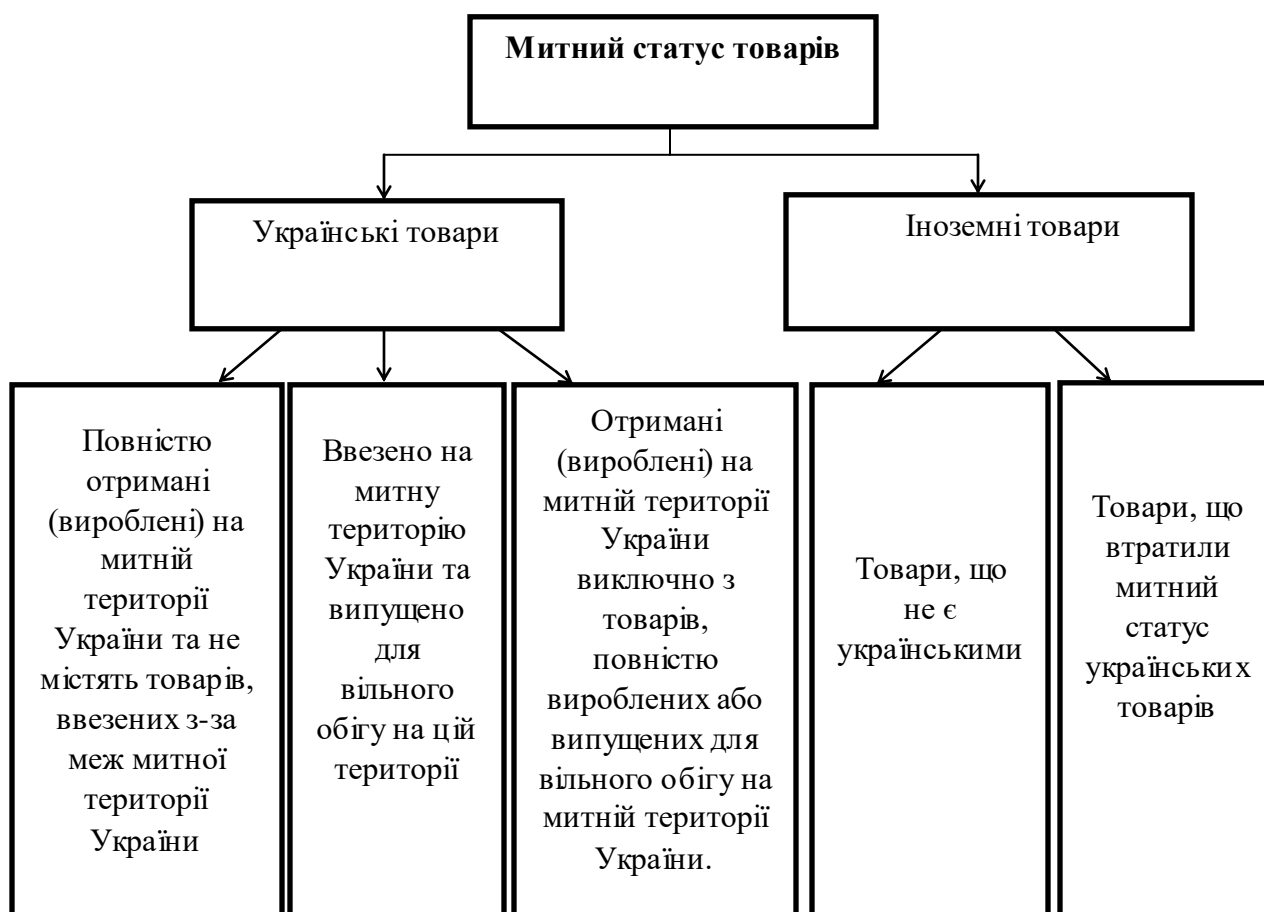
Схематично структуру митного режиму можна представити так: рис. 2.3.

Рис. 2.3. Структура митного режиму

Усі товари, що знаходяться на митній території України (за винятком територій вільних митних зон), вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до Кодексу не буде встановлено, що такі товари не є українськими.

Критерії розподілу митного статусу товарів наведено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Критерії віднесення до митного статусу товарів

Отже, обраний митний режим впливає на можливість переміщення окремих категорій товарів, порядок митного оформлення та митного контролю, розмір митних платежів, що справляються щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, а також визначає інтервал досяжних дій з повага до останнього.

Крім того, крім збалансування інтересів держави та суб'єктів єврозони, митні режими виконують низку функцій: фіскальну, стимулюючу та охоронну. А окремі дослідники класифікують їх відповідно до цілей митної справи, зокрема О. Гребельник виділяє наступні функції:

- «встановлюють порядок переміщення товару через митний кордон країни залежно від призначення товару;
- визначають умови перебування на/поза митною територією;
- встановлюють рамки, в яких може використовуватись товар;

- регламентують права та обов'язки особи, що переміщує товар;
- визначають вимоги до товару, який розміщується у даний конкретний режим»[10, с. 376].

Отже, митні режими виконують низку важливих функцій, а також є одним із ключових і найважливіших законодавчих інститутів у сфері державної митної справи, визначають порядок їх застосування при переміщенні товарів через митний кордон.

2.2. Умови застосування митних режимів в Україні

Оподаткування та використання товарів, поміщення їх у певний митний режим на умовах, встановлених законодавством для обраного митного режиму, здійснюється лише з дотриманням вимог, обмежень і заборон, чітко визначених Митним кодексом щодо товари та транспортні засоби, що є об'єктом зовнішньоекономічної діяльності.

Особливості застосування найпоширеніших митних режимів наведено в таблиці 1.4. Найпоширенішими митними режимами є імпорт, експорт і транзит, вони є не тільки складовими зовнішньоторговельного балансу, а й основними вхідними та вихідними статтями платіжного балансу.

Таблиця 1.4

Особливості застосування основних митних режимів

Митний режим	Особливості застосування
Експорт	<p>Вивезення товарів за межі митної території України в режимі експорту передбачає: подання митному органу документів, що засвідчують умови та підстави вивезення товарів за межі митної території України; сплата податків, встановлених при експорті товарів; дотримання експортером вимог, встановлених законодавством України.</p> <p>Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності для експорту товарів повинен надати митним органам відповідні документи (контракт, митну декларацію, інвойс, картку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, довідки встановленої форми), сплативши діючі митні платежі, акцизи, податки на додаткову вартість) і при необхідності надати ліцензії на експорт товарів.</p>
	<p>Ввезення товарів на митну територію України в режимі імпорту передбачає: подання митному органу документів, що засвідчують умови та підстави ввезення товарів на митну територію України; сплата</p>

Імпорт	<p>податків, що справляються з товарів при ввезенні на митну територію України відповідно до законодавства України; дотримання встановлених законодавством вимог щодо заходів нетарифного регулювання та інших обмежень.</p> <p>Суб'єкт ЗЕД для імпорту товарів повинен надати митним органам відповідні документи, сплачуючи діючі митні платежі (митні збори, акцизний збір, податок на додану вартість).</p>
Транзит	<p>Рішення про дозвіл переміщення товарів транзитом приймається Держмитслужбою на підставі наявних документів та за умов дотримання перевізником вимог чинного законодавства. Обов'язковому декларуванню підлягають товари, що прямують транзитом через територію України. Транзит здійснюється відповідними автомобільними, залізничними, водними та повітряними шляхами в прямому або змішаному сполученні.</p>

З аналізу відповідного законодавства випливає, що однією з основних вимог є подання митному органу митної декларації, документів на товари та здійснення встановленого відповідно до закону режиму нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Ця вимога є спільною для всіх митних режимів, але деякі з них вимагають пред'явлення не лише товарно-транспортного документа на перевезення та рахунку-фактури чи іншого документа, що визначає вартість товару, а й деяких окремих дозволів митниці чи інших митних режимів, відомості про ідентифікацію товарів та зобов'язання щодо сплати митних платежів у разі недотримання умов застосування митної процедури.

Наприклад: митні процедури переробки на митній території України, переробки за межами митної території України, знищення або руйнування та відмови на користь держави потребують подання відповідного письмового дозволу митного органу, а процедури митних процедур щодо реімпорту, реекспорту, транзиту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, переробки на митній території та переробки за межами митної території потребують застосування ідентифікації товару.

Поміщення окремих видів товарів, установлених законодавством, у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, переробки на митній території та переробки за межами митної території

неможливе без застосування фінансових гарантій, тобто обов'язку сплати митних платежів у разі невиконання умов застосування митного режиму.

Ввезення, вивезення або транзит через митну територію України товарів військового призначення та товарів, які можуть бути використані у виробництві зброї масового ураження, вимагає обов'язкового пред'явлення дозвільного документа на митне оформлення уповноваженого органу держави незалежно від митного режиму, в якому розміщені такі товари.

«Під знищенням розуміють механічну, біологічну, фізико-хімічну або іншу обробку та розміщення у спеціально визначених місцях. Під руйнуванням – будь-які технологічні дії, пов'язані із зміною фізичних, хімічних та біологічних властивостей, демонтаж, механічні пошкодження, тобто приведення у стан, який включає використання їх у початковому вигляді, підготовка та переробки, утилізації, або подальшого використання за умови приведення їх у відповідність з вимогами, встановленими нормативно-правовими актами і нормативними документами»[49].

Митний режим знищення або руйнування також передбачає надання дозволів на знищення товарів державними органами, до повноважень яких входить контроль за переміщенням таких товарів, та укладення договору на знищення товарів з уповноваженим підприємством відповідно до законодавства України знищити відповідні категорії товарів. Крім того, слід зазначити, що законодавством України передбачені випадки, коли замість митної декларації для декларування товарів і транспортних засобів можуть бути використані інші документи.

До митного режиму знищення або руйнування застосовуються товари, які втратили свої якісні властивості, термін використання, споживання або за інших обставин і не можуть бути піддані іншому митному режиму. Знищивши та знищивши під митним контролем неякісний та небезпечний

товар, власник таким чином звільняється від витрат на перевезення за межі митної території України, а також від сплати податків та митних платежів.

Митний режим відмови на користь держави характеризується тим, що в нього ввозяться іноземні товари. При цьому відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника таких товарів та з дозволу митного органу.

Отже, відмова на користь держави не тягне за собою нарахування митних платежів та податків, не застосовуються нетарифні методи регулювання, а вартість товару визначається згідно з актом опису, оцінки та передачі товарів.

Для суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, який витратив кошти на імпорт товарів, цей митний режим не вигідний. Проте варто зазначити, що в митній практиці дуже часто використовується відмова від митного режиму на користь держави. Під цей митний режим можуть поширюватись виставкові товари, рекламна продукція та інші товари, у тому числі тимчасово ввезені на митну територію України. З метою унеможливлення сплати митних платежів суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності приймає рішення про відмову від товару на користь держави.

Декларанту пропонується спочатку відмовитися від своїх активів:

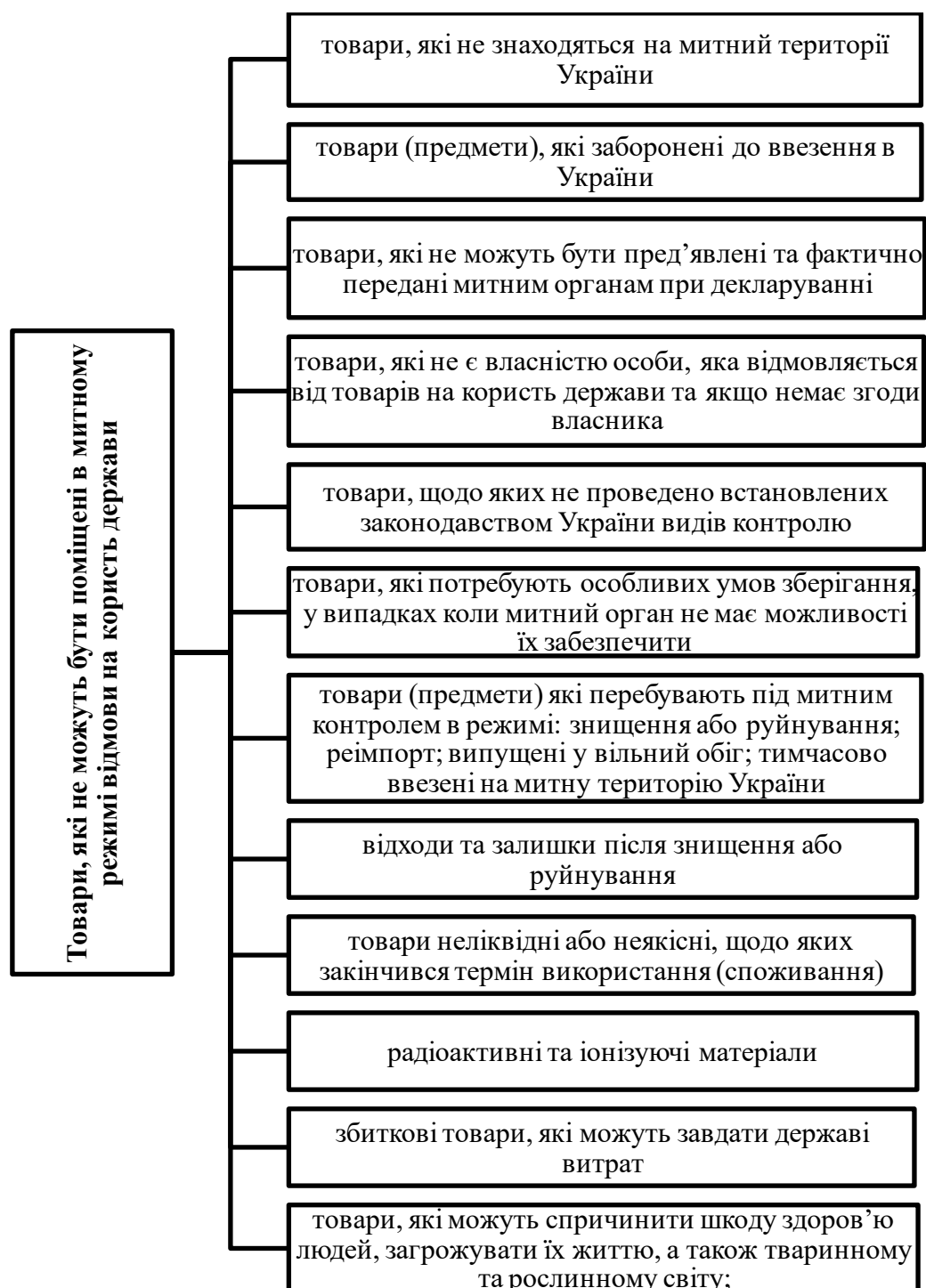
- неможливість або не вигідність поміщення товарів у митний режим імпорту, оскільки виникає ряд додаткових витрат і зусиль для вирішення питань тарифного та нетарифного регулювання;

- транспортування, навантаження, розвантаження та виконання інших робіт;

- мінімізація матеріальних втрат та звільнення від митних процедур;

- збереження іміджу та репутації компанії на ринку.

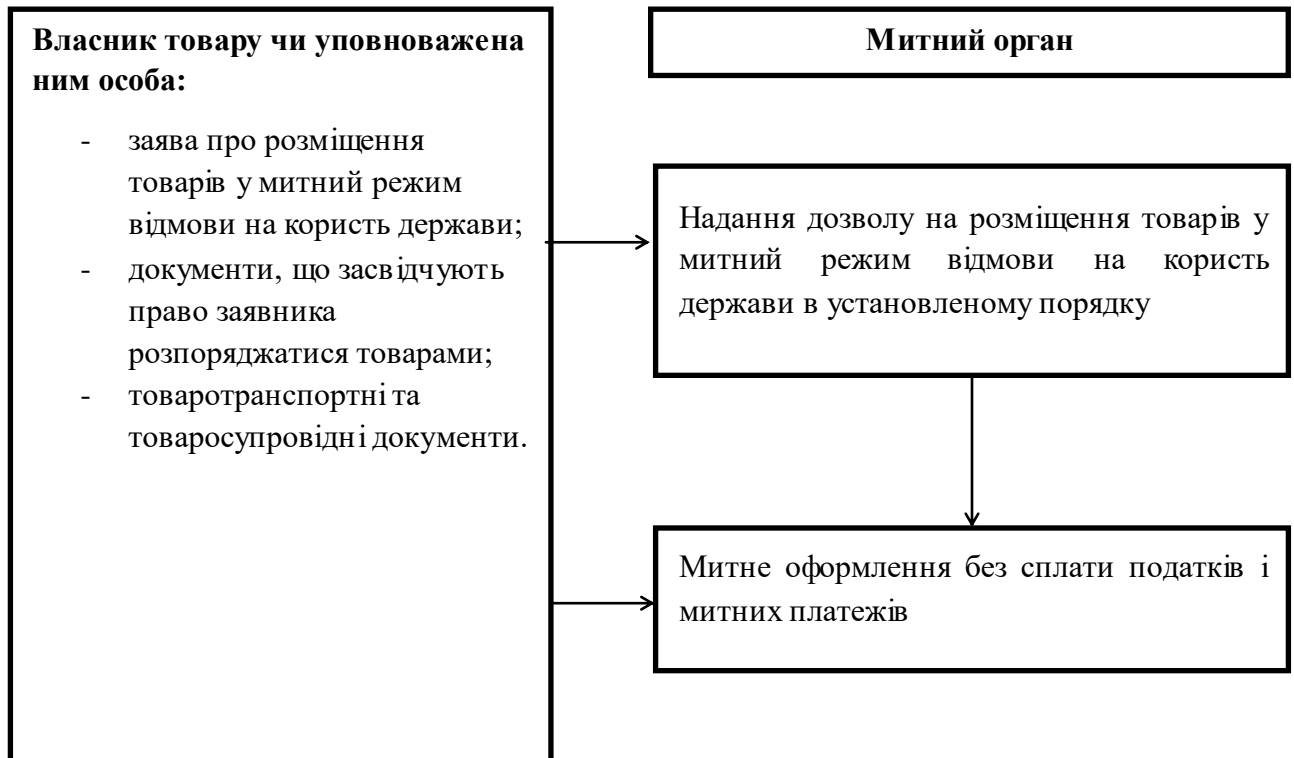
Слід зазначити, що для митного режиму відходів на користь держави встановлені обмеження щодо розміщення окремих видів товарів. Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, щодо яких не можна застосовувати митний режим відмови на користь держави (див. рис. 2.5).

Рис. 2.5. Перелік товарів, що не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави

Для здійснення митного оформлення товарів у режимі митних відходів на користь держави їх власник або уповноважена ним особа доставляє такі товари на митний склад. Після розміщення товарів на митний склад митний режим відмови на користь держави припиняється.

Особливості застосування митного режиму відмови на користь держави представлено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Особливості розміщення товарів у митний режим відмова на користь держави.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу митного органу, який надається за умови наявності дозволів інших органів державної влади, що здійснюють контроль за переміщенням товарів через митний кордон України відповідно до вашого конкурсу. Митний орган не надає такий дозвіл, якщо знищення товарів може завдати значної шкоди навколишньому природному середовищу, а також в інших випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, спеціально уповноваженим у галузі митної справи, разом з іншими органами державної влади, які здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон.

«Митний режим знищення або руйнування додатково передбачає подання дозволів на знищення (руйнування) товарів від державних

органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів, та укладення договору на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів»[49].

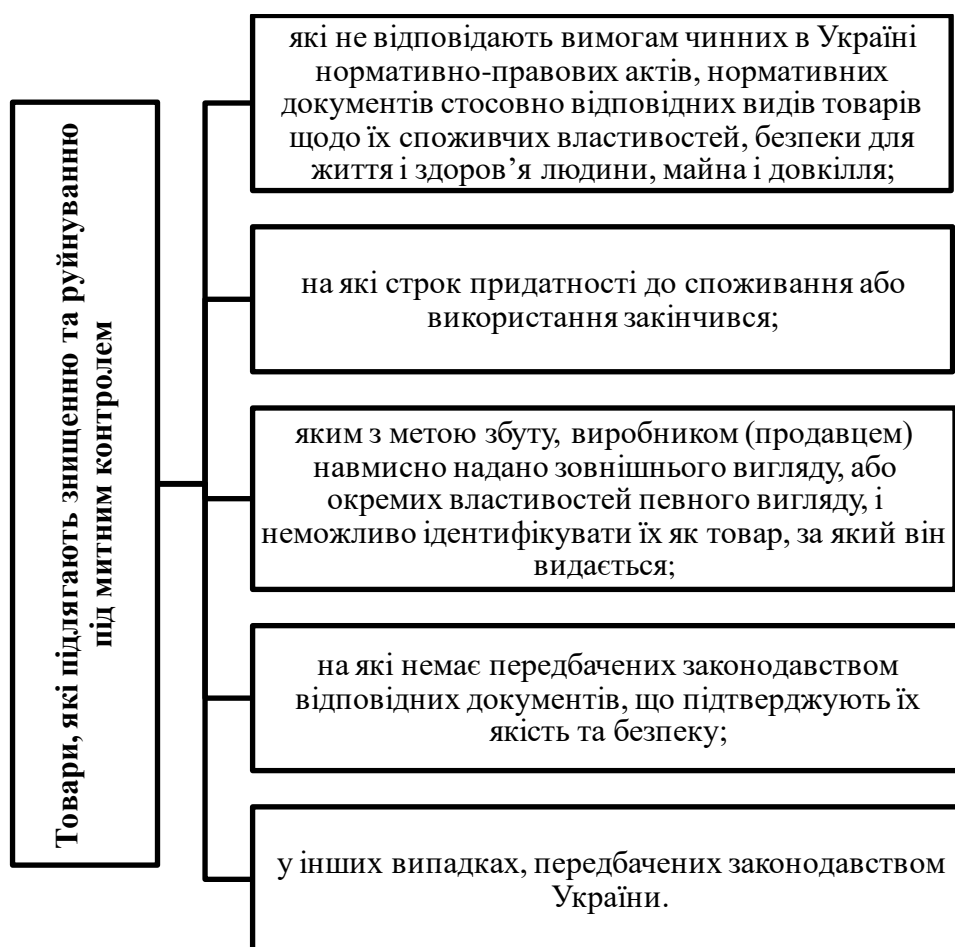
Крім того, «окремими актами Кабінету міністрів України встановлюються переліки товарів, які заборонено поміщувати в митний режим відмова на користь держави, а також спеціальні вимоги щодо здійснення знищення або руйнування окремих категорій товарів, таких як:

- лікарські і наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори;
- неякісна та небезпечна продукція;
- військова, мисливська, спортивна вогнепальна зброя та боєприпаси до неї;
- холодні і пневматичні зброї;
- вибухові речовини;
- спеціальні засоби, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби індивідуального захисту, засоби активної оборони та засоби для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів»[49].

«Відповідно не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- проведення з товарами операцій з переробки;
- отримання продуктів переробки (монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів);
- ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються»[49].

Знищенню та руйнуванню підлягають такі товари, представлені на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Перелік товарів, які підлягають знищенню та руйнуванню.

Усі витрати, пов'язані з приміщенням товарів у митний режим знищення та руйнування, оплатою робіт, пов'язаних із зберіганням, транспортуванням, пакуванням, розвантаженням, навантаженням та іншими роботами, здійснюються власником цих товарів (на яких поширюється цей режим) або інша зацікавлена сторона.

«Відходи, які утворилися в результаті знищення та руйнування товарів, мають бути поміщені у відповідний митний режим як іноземний товар, що ввезений на митну територію України і перебуває під митним контролем. При цьому під відходами розуміють - будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі знищення та руйнування під митним контролем»[49].

Отже, митні режими у сфері митно-тарифних відносин застосовуються у зв'язку з неможливістю або неефективністю здійснення митних режимів на території України, а саме митний режим знищення або руйнування звільняє від транспортних витрат за експорт товарів, коли такі товари після перетину митного кордону втратили свою якість і застосування митного режиму відмова на користь держави пов'язане з неефективністю реалізації товарів, імпортованих на внутрішній ринок.

2.3. Актуальні проблеми регулювання митних режимів в Україні

В умовах жорсткої глобальної економічної конкуренції важливим завданням державного управління є створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі, стимулювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до збільшення обсягів імпорту, експорту та транзиту товарів. Інститут митних режимів відіграє ключову роль у процесі переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Сучасний стан правового регулювання митних режимів є задовільним через низку системних недоліків національного законодавства та правової практики у цій сфері суспільних відносин. Основною проблемою є високий ступінь корупційного ризику, який встановлено чинним Митним кодексом України щодо порядку та процедури митного оформлення, визначення митної вартості товарів та здійснення митного контролю.

«Про наявність актуальних проблем функціонування митних режимів свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією. У першому півріччі 2023 року результати опитування демонструють, що оцінка роботи митниці експертами Асоціації залишається концептуально незмінною протягом останнього року. Так, 56% вважають, що корупція в митних органах залишається на тому ж рівні (54% у попередньому періоді). При цьому компанії вказують на нестачу злагодженої взаємодії між контролюючими органами та низьку активність митниці щодо координації такої взаємодії»[5].

Основною проблемою у сфері адміністративно-правового забезпечення та адміністрування митних режимів є корупція. Запобігання корупції є одним із головних завдань органів державного управління на шляху становлення України як соціально-правової держави з перспективою набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Корупція за своєю суттю є антиподом закону, оскільки порушує його фундаментальний і системний принцип: принцип рівності всіх перед законом і судом.

Запобігання корупції набуває особливого значення у сфері митної справи, особливо в діяльності суб'єктів владних повноважень Державної митної служби України. Корупція в митних органах завдає нищівного удару по національній економіці, призводить до несплати митних зборів та інших бюджетних податків, порушує інтереси вітчизняного товаровиробника та створює загрозу життю та здоров'ю громадян у разі переміщення неякісної продукції, предмети контрабанди тощо. через митний кордон.

«За результатами соціологічного дослідження Європейської Бізнес Асоціації 58,6% вважають, що корупція в митних органах залишається на тому ж рівні»[24].

Тому, незалежно від проведених реформ, адміністративно-правові засади запобігання корупції у процесі функціонування митних режимів в Україні потребують удосконалення відповідно до антикорупційної стратегії на 2020-2024 роки.

Корупція в Україні має глибокі історичні корені та спричинена низкою політичних, економічних та соціальних чинників. У спадок радянського минулого та часів так званої «перебудови» громадяни України мають високий рівень толерантності до проявів корупції. Надання чи отримання неправомірної вигоди часто сприймається як природна та логічна «подяка» за надані адміністративні послуги чи вирішення юридично значимого питання. Але на практиці таке ставлення до корупції призводить до руйнування основ держави та фундаментальних правових

засад справедливості та рівності всіх перед законом і судом.

Причиною високого рівня корупції в Україні, особливо у сфері митних відносин, є ключова роль суб'єктивного чинника, коли вирішення більшості питань залежить від волі суб'єкта владних повноважень. Дискреційні повноваження представників органів державного управління у вигляді посадових осіб Державної митної служби України дозволяють їм на власний розсуд тлумачити норми митного законодавства та вирішувати питання, пов'язані з пропуском товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Відсутність інших об'єктивних засобів контролю кількості та якості товарів, що переміщуються через митний кордон, а також контролю супровідної документації дає можливість органам влади приховувати порушення митного законодавства в обмін на певну неправомірну винагороду.

Відповідно до пункту 3.3. В основі державної антикорупційної політики в Україні (антикорупційної стратегії) на 2020-2024 роки першою проблемою реалізації антикорупційної стратегії в податковій та митній сфері є недостатня прозорість та ефективність роботи митниці. влади, надмірні дискреційні повноваження посадових осіб митниці.

Стратегічні результати, які очікуються від реалізації Антикорупційної стратегії, включають: завдяки автоматизації та цифровізації зведено до мінімуму невиправданий вплив суб'єктивних факторів під час митного оформлення; під час розробки та реалізації заходів щодо запобігання корупції в митних органах налагоджено ефективну співпрацю з громадськими та бізнес-об'єднаннями, а також регулярний моніторинг роботи митних органів шляхом проведення періодичних опитувань підприємців та працівників митних органів.

Другою проблемою в антикорупційній стратегії є непрозорість підходів до класифікації товарів, визначення їх митної вартості та призначення перевірок. Очікувані стратегічні результати: Створено та функціонує на офіційному веб-сайті митного органу відкрита та

знеособлена он-лайн база даних усіх попередніх рішень митних органів щодо класифікації товарів та визначення їх митної вартості; запроваджено спільний режим транзиту з країнами Європейського Союзу; запроваджено спільний з пріоритетними країнами митний контроль; ризик-орієнтований підхід ефективно використовується для визначення необхідності проведення перевірок на всіх етапах митного контролю.

Третьою проблемою в податково-митній сфері в антикорупційній стратегії є недосконала процедура адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів. Серед очікуваних стратегічних результатів: запроваджено дієвий та прозорий механізм розгляду скарг на дії посадових осіб митних органів, а також моніторингу результатів їх розгляду; дієво та прозоро працює механізм притягнення посадових осіб митних органів до дисциплінарної відповідальності (в тому числі звільнення з посад).

Четверта проблема антикорупційної стратегії – втручання правоохоронних органів у роботу митних органів та зловживання під час передачі інструкцій щодо огляду товарів. Очікувані стратегічні результати: Зведено до мінімуму підстави для зовнішнього втручання правоохоронних органів у кримінальне провадження в діяльність митних органів та їх перебування в зонах митного контролю.

Окрім зазначених вище проблем, пов'язаних із реалізацією антикорупційної стратегії у податковій та митній сфері, до актуальних проблем правового забезпечення та адміністрування митних режимів в Україні слід віднести:

- надмірна дискретність посадових осіб митних органів, що зумовлює високий ступінь корупційних ризиків у їх діяльності під час адміністрування митних режимів;

- непрозорість підходів до визначення митної вартості товарів та підстав для призначення комплексного огляду вантажу з розпакуванням, зважуванням, відбором зразків для експертного дослідження тощо;

- недосконалий порядок адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів;
- втручання правоохоронців у роботу митних органів та зловживання під час передачі інформації про проведення огляду товарів;
- відсутність належних засобів реєстрації порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктами владних повноважень Держмитслужби України в процесі дії митних режимів;
- низький рівень правової свідомості та правової культури суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та посадових осіб Держмитслужби України, що проявляється у девіантній поведінці учасників митних відносин, намаганні ухилятися від належного митного огляду товарів та сплати митних платежів. передбаченого чинним законодавством недбалого ставлення до виконання службових обов'язків суб'єкта влади в процесі адміністрування митних режимів;
- низький рівень оплати праці та соціально-матеріального забезпечення інспекторів Держмитслужби України, що зумовлює плінність кадрів та низький рівень мотивації до сумлінної праці, а також є фактором поширення корупційних зв'язків між учасниками митних відносин. ;
- відсутність чіткої політики протекціонізму з боку органів державного управління України щодо захисту національних інтересів, зокрема вітчизняного товаровиробника, у процесі адміністративно-правового регулювання митних режимів;
- загальна низька ефективність функціонування митних режимів в Україні, зумовлена низьким рівнем автоматизації та комп'ютеризації (цифрування), відсутністю технічних можливостей використання роботизованого обладнання та інших інноваційних технологій з метою мінімізації людського фактору;
- відсутність довгострокової концепції розвитку митної справи в

Україні та стратегії вдосконалення організації та діяльності Державної митної служби України з урахуванням останніх досягнень правової науки та позитиву зовнішньої політики.

Дійсно, кожне наступне керівництво Державної митної служби України визнає свою неспроможність подолати тотальну корупцію в митних органах, яка процвітає на місцях і породжена високими ставками неправомірної вигоди, на що, мабуть, не здатна людська психіка. чинити опір.

До позитивних змін в організації роботи Держмитслужби України, спрямованих на запобігання та протидію корупції, слід віднести запуск нового офіційного веб-порталу. Як зазначено на урядовому порталі, усі послуги, які надає митниця, а також інформація про них доступна на офіційному веб-порталі Державної митної служби України custom.gov.ua. На веб-порталі представлена інтерактивна карта пунктів пропуску.

Дуже просто, на веб-порталі ви можете перевірити автомобіль за VIN-кодом і переконатися, що він дійсно пройшов розмитнення в Україні і був ввезений легально, зі сплаченими податками. Крім того, на веб-порталі міститься вичерпна інформація про те, коли громадянам при перетині кордону слід йти зеленими коридорами, а коли – червоними; для бізнесу: які товари є забороненими, а які мають обмеження (квоти) на переміщення.

«Для представників бізнесу є корисним «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», в особистому кабінеті якого вони можуть онлайн здійснити перевірку митної декларації, отримати інформацію щодо класифікації товарів, рахунків для сплати митних платежів та ін. Працює на новому веб-порталі й онлайн система скарг на роботу митниць, де можна повідомити про проблему і відстежувати статус обробки звернення»[21].

Наведений перелік актуальних проблем правового забезпечення та адміністрування митних режимів в Україні потребує чіткої та однозначної реакції з боку державного управління у вигляді системи узгоджених правових засобів, спрямованих на оптимізацію системи митного

оформлення товарів і транспортних засобів, забезпечення об'єктивний контроль за дотриманням норм митного та податкового законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також удосконалення системи управління в Держмитслужбі України.

Висновки до розділу 2

Встановлено, що митні режими – це сукупність взаємопов'язаних правових норм, які відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митний режим щодо таких товарів, їх правовий статус, умови оподаткування та визначають його використання після розмитнення. При цьому митні режими відіграють провідну роль у зовнішньоекономічній діяльності, а також є ефективним інструментом митного регулювання. Митні режими дають можливість будувати зовнішньоекономічні зв'язки та визначати напрям розвитку зовнішньої торгівлі.

Також враховуються особливості застосування митних режимів. Застосування митних режимів передбачає заповнення митної декларації, порядок застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання, терміни перебування в митному режимі, документи, необхідні для декларування, умови оподаткування митними платежами, а також як інші заходи, що стосуються митного режиму.

Ефективне впровадження митних режимів призводить до підвищення інтенсивності зовнішньоекономічної діяльності, збільшення товарообігу через митний кордон України та оздоровлення економіки держави в цілому. Застосування митних режимів має визначальний вплив на здійснення зовнішньоекономічної діяльності держави в цілому та на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання зокрема.

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ РЕЖИМІВ

3.1. Зарубіжний досвід регулювання митних режимів та перспективи його впровадження в Україні

Для вдосконалення теоретичних основ митних режимів в Україні актуальним є вивчення зарубіжного позитивного досвіду регулювання митних відносин та визначення можливості та доцільності його імплементації в національне законодавство.

Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, тому адаптація національного законодавства до права співтовариства є одним із ключових завдань державного управління. Особливого значення набуває адаптація національного митного законодавства до правил і принципів митного регулювання в ЄС, оскільки вільний рух товарів є одним із фундаментальних принципів об'єднання європейських держав.

У контексті перспективи повноправного членства України в Європейському Союзі необхідно привести національне законодавство у відповідність із правом Співтовариства, що, насамперед, стосується внесення змін до чинного Митного кодексу України.

У відносинах з іншими країнами митна політика ЄС є досить жорсткою, адже головною метою інституцій ЄС є захист вітчизняних виробників у країнах ЄС, забезпечення їх доступу на зовнішні ринки, в тому числі й українські.

Наприклад, ЄС і Україна застосовують безмитні тарифні квоти на деякі сільськогосподарські та харчові продукти. Встановлення безмитних тарифних квот не означає заборону на експорт понад квоти. Зазначимо, що українські компанії можуть без обмежень постачати товари понад тарифну квоту, але ці обсяги підпадають під загальний режим імпорту ЄС.

Сучасні принципи митної політики, мета і завдання Держмитслужби України формуються під впливом змін у світі та можливостей митних

служб реагувати на ці зміни та потреби сучасного світу. Тому більш ефективно управління кордоном, поглиблене вивчення ланцюгів постачання товарів та управління ними, використання нових технологій, поглиблення співпраці митних органів з іншими органами державного управління є найкращою відповіддю влади на адаптацію до нових виклики.

У зарубіжній практиці найбільш науково обґрунтованими та реалізованими моделями управління митними службами вважаються сінгапурська, шведська та американська моделі. За оцінками іноземних експертів, використання цих моделей призвело до 20% зростання валового внутрішнього продукту цих країн.

Електронна система єдиного вікна TradeNet працює в Сінгапурі. Вона набула чинності в 1987 році. Система TradeNet зручна для всіх аспектів взаємодії державних митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Система зручна для замовника, оскільки скорочуються час і витрати матеріальних ресурсів, що сприяє економії капіталу і збільшенню товарообігу. За рахунок збільшення обороту держава отримує додаткові податкові надходження.

«Ефективній роботі митної системи в Сінгапурі сприяє налагоджена система інформування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з різних питань оформлення товарів на митному кордоні. На сайті будь-який суб'єкт може отримати необхідну інформацію щодо порядку переміщення товарів через митний кордон країни в доступній формі. Інформування й прозорість є одними з основних важелів боротьби з корупцією, яка завжди проводилась у Сінгапурі. Саме завдяки сучасній і доступній системі онлайн-інформування сінгапурська митна служба стає прозорою для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності»[37, с. 63].

«У Швеції, як і в Сінгапурі, система митних послуг організована за принципом Єдиного електронного вікна. Всі дані від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності консолідуються через державний митний орган, а потім за запитами направляються в службу ветеринарного й

фітосанітарного контролю, державну податкову й банківську системи. У Швеції суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності може відправити митну декларацію шляхом простого SMS-повідомлення»[37, с. 64].

Особливої уваги заслуговує практика управління митними службами США, оскільки саме митна служба США визнана у світі, зокрема Всесвітньою митною організацією, найбільш розвиненою. Тому доцільно розглянути можливість застосування позитивного досвіду США в процесі модернізації системи організації та діяльності митної служби України.

Крім того, США є лідером у міжнародній торгівлі та зразком якісного та швидкого митного оформлення товарів і транспортних засобів, тому досвід правового регулювання та адміністрування митних режимів у США заслуговує на особливу увагу.

Митні органи Сполучених Штатів Америки включають США. Митна та прикордонна служба та США Митна та прикордонна охорона. Служба митної та прикордонної охорони США є частиною Міністерства внутрішньої безпеки США і поєднує функції низки відомств (установ), зокрема: митної служби, імміграційної служби, служби інспекції здоров'я рослин і тварин, прикордонного патруля тощо.

Головне завдання митної та прикордонної служби — не допустити терористів і зброї до Сполучених Штатів. Служба також виконує завдання щодо запобігання ввезенню на митну територію наркотичних засобів, контрабандних товарів, шкідників сільського господарства та затримання розшукуваних осіб. Служба митної та прикордонної служби США є однією з найбільших і найкомплексніших агенцій Міністерства внутрішньої безпеки США, до пріоритетних завдань якої входять: запобігання тероризму, регулювання та спрощення міжнародної торгівлі, збір митних платежів, захист торгового законодавства та економічних інтересів Сполучених Штатів.

Однією з найкращих технологічних розробок американських фахівців є система BRASS (Border Release Screening and Selectivity), яка

дозволяє здійснити митне оформлення та митний контроль імпортного вантажу протягом 5-10 секунд. Це одне з останніх досягнень американської митниці, придумане спеціально для спрощення формальностей для великої кількості товарів.

У США основним чинником прискорення митного оформлення та митного контролю є повна комп'ютеризація та комп'ютеризація всього митного процесу, а також накопичення та використання митної історії минулих років для ідентифікації товарів та учасників зовнішньоекономічної діяльності. операції. діяльність, що становить потенційну загрозу безпеці зовнішньоекономічної діяльності.

«Таким чином, митні органи Сполучених Штатів Америки – Митно-прикордонна служба США та Бюро з митних питань та охорони кордонів США здійснюють адміністрування митних режимів на високому технологічному рівні з використанням сформованої за тривалий період інформаційної бази. Митно-прикордонна служба США, яка входить до структури Міністерства національної безпеки США, об'єднує функції цілого ряду агентств (інституцій), серед яких: митна служба, імміграційна служба, служба контролю здоров'я рослин і тварин, прикордонні війська тощо»[16, с. 114].

У Канаді правоохоронні функції, пов'язані з виконанням законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності держави, покладаються на Агентство прикордонних служб Канади (CBSA) та Канадський міжнародний торговельний трибунал (СІТ), який робить висновки про наявність або загроза нанесення шкоди вітчизняному виробнику.

«Особливістю митної служби Канади є практика використання собак-шукачів, яка почалась з 1978 року на Віндзорському митному посту. На даний час у Канаді працює 69 кінологічних підрозділів, проте більшість країн світу визнають неспроможність і малу ефективність діяльності подібних підрозділів. Службові собаки дуже допомагають офіцерам у

боротьбі з контрабандою, чим звільняють останніх від тривалих і виснажливих оглядів вантажів, багажу й транспортних засобів, що економить час учасників зовнішньоекономічної діяльності»[37, с. 59-61].

«У Франції Головне управління митних та непрямих податків (Direction generale des douanes et droits indirects, далі DGDDI), підпорядковане Міністерству державних рахунків, виконує три основні завдання: боротьбу з шахрайством, підтримку економічної діяльності та сприяння оподаткуванню. Місія по боротьбі з шахрайством і міжнародним обігом заборонених предметів DGDDI підтримує захист території і громадян, національних і загальноєвропейських економічних і фінансових інтересів (боротьба з незаконним обігом наркотиків, контрафактної продукції, тютюнових виробів, зброї, боротьба з тероризм і фінансування злочинної діяльності, боротьба з екологічними загрозами, безпека здоров'я та захист прав споживачів, природна та культурна спадщина).

Економічна місія DGDDI підтримує національну економіку та французькі компанії. Спираючись на правила, встановлені для міжнародної торгівлі, вона контролює торгові потоки в трьох напрямках: швидкість; безпека; якості за допомогою процедур, адаптованих до потреб бізнесу. Фінансова місія DGDDI щороку забезпечує близько 13% загального державного доходу та робить внесок, як і його європейські аналоги, у фінансування бюджету ЄС»[63, с. 8].

Отже, розглянувши досвід США, Сінгапуру, Швеції, Канади та Франції, можна визначити спільні для цих країн аспекти впровадження реформ систем управління митними службами:

- запровадження принципу «єдиного вікна»;
- автоматизація митного оформлення;
- використання систем управління ризиками;
- запровадження екстериторіально-мобільного принципу митного оформлення;
- захист національного товаровиробника та національних економічних

інтересів;

- участь міжнародних структур у процесі реформ.

Слід звернути особливу увагу на досвід правового регулювання та адміністрування митних режимів у таких країнах, як Велика Британія та Італія, які демонструють високий рівень адміністративних послуг у сфері митного права та позитивний досвід забезпечення стабільних надходжень до бюджетів країн, що стосуються митних платежів. Зазначені держави мають значний досвід міжнародної торгівлі, тому важливо, щоб національна правова доктрина вивчала їх позитивний досвід регулювання митних відносин.

Велика Британія є однією з найрозвиненіших країн Західної Європи, демонструючи стабільно високі показники зовнішньої торгівлі та високий рівень митного обслуговування. Ключову роль у правовому регулюванні митних режимів Великої Британії відіграє система управління ризиками, яка використовується Королівською митною та акцизною службою Великої Британії та має трикомпонентну структуру:

- застосування автоматизованої системи визначення рівня ризику;
- використання розвідувальної інформації підрозділів міліції митної служби;
- застосування інтуїції митника.

Джерелами інформації про вантажі є комерційні та транспортні документи, інформація з баз даних інших контролюючих органів (податкової, розвідувальної, міграційної служб). Більшість товарів, які перетинають митний кордон Великої Британії, надходять із країн ЄС. Під час перевезення таких товарів митне декларування не здійснюється, митному органу пред'являються лише транспортно-комерційні документи, які містять дуже обмежений перелік відомостей, необхідних для здійснення ефективного митного контролю.

У такій ситуації незамінною є інформація інших контролюючих органів, яка надходить від організації єдиної бази даних. Інформація

аналізується автоматизованою системою для визначення рівня ризику, яка відповідно видає підсумковий коефіцієнт рівня ризику, який базується на оперативному підключенні інспектора митниці до центрального ІТ-комплексу та отриманні автоматичного системного рішення на основі якого будуються всі його подальші дії.

Не менш важливим є позитивний досвід правового регулювання та адміністрування митних режимів в Італії, яка має багатовікову історію транзитної держави та одного з ключових центрів міжнародної торгівлі.

«Митна служба Італії організаційно належить до складу Міністерства фінансів Італії разом із податковими службами та органами управління державним майном. Система управління ризиками Італії складається з таких блоків:

- методології аналізу та управління ризиками;
- організації управління ризиками;
- технічної реалізації системи аналізу та управління ризиками.

Автоматизована інформаційна система управління ризиками базується на оперативному в режимі он-лайн підключенні митного інспектора до центрального обчислювального комплексу та отриманні автоматичного рішення, на основі якого побудовано всі його подальші дії»[7, с.140].

Аналіз позитивного досвіду правового регулювання та адміністрування митних режимів у зарубіжних країнах дозволяє сформулювати висновок про те, що максимальна автоматизація митних процедур у процесі митного оформлення товарів та здійснення митного контролю за дотриманням митних правил повинна можна віднести до реальних напрямків удосконалення правового регулювання та адміністрування митних режимів в Україні та податкового законодавства (за аналогією з системою електронного митного оформлення Великобританії, Італії та США).

Роль суб'єктів владних повноважень Держмитслужби України в процесі прийняття рішень щодо пропуску товарів через митний кордон має бути мінімізована. Використання технологій штучного інтелекту дозволить

мінімізувати корупційні ризики в роботі органів державного управління та неупереджено виявляти факти порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, досвід зарубіжних країн у сфері тарифного регулювання імпортно-експортних операцій свідчить про схожість рис митної політики різних держав щодо пріоритетного захисту національного товаровиробника шляхом стимулювання експорту через відсутність або мінімальних ставок експортних митних тарифів. Для України, як молодій держави, що належить до країн, що розвиваються, надзвичайно важливим є запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн щодо стимулювання експорту та вдосконалення відповідного митного режиму, створення гнучкої системи заходів митно-тарифного регулювання імпорту та експорту.

3.2. Перспективні напрями удосконалення національного законодавства та практики регулювання митних режимів

Сучасний стан адміністрування митних режимів в Україні є задовільним через використання застарілих форм та засобів митного оформлення, що призводить до виникнення черг у пунктах пропуску через державний кордон, а також високий рівень корупційних ризиків. Суб'єктивний фактор відіграє значну роль у процесі здійснення митних процедур, адже від об'єкта владних повноважень залежить швидкість і результат переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Сучасні напрямки вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні передбачають максимальну автоматизацію митних процедур у процесі оформлення товарів та здійснення митного контролю за дотриманням митного та податкового законодавства. Роль суб'єктів владних повноважень Держмитслужби України в процесі прийняття рішень щодо пропуску товарів через митний кордон має бути

мінімізована. Використання технологій штучного інтелекту дозволить мінімізувати корупційні ризики в роботі органів державного управління та неупереджено виявляти факти порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Розгляд проблем адміністративно-правового забезпечення та адміністрування митних режимів в Україні, доцільним вважається правове регулювання автоматизації процедури визначення митної вартості з використанням технології штучного інтелекту, що дозволить виключити людський фактор з митного оформлення і процес контролю. Сучасні технології дозволяють організувати роботизоване обладнання для перевірки товарів, сканування всієї супровідної документації та неупередженого аналізу відповідності кількості та якості товарів заявленим у декларації характеристикам, а також визначення митної вартості товарів за допомогою штучного інтелекту.

Запропоновані напрями удосконалення адміністрування митних режимів в Україні узгоджуються з посланням Всесвітньої митної організації зазначено наступне: «у той час, коли очікується експоненціальне зростання кількості пасажирів і обсягу вантажів, що перетинають кордони, а також технологічна трансформація економічного ландшафту, в якому розвивається митниця, членам ВМО рекомендується зосередитися на тому, як вони можуть найкращим чином забезпечити швидке і безперешкодне транскордонне переміщення товарів, людей і транспортних засобів. Митниця, співпрацюючи з іншими відомствами на кордоні, грає ключову роль у полегшенні торгівлі і подорожей, спрощенні, стандартизації та погодженні прикордонних процедур, а також у забезпеченні безпеки кордонів. Тому, для митниці вкрай важливо взяти на себе провідну роль у консолідації і подальшому зміцненні зроблених зусиль щодо полегшення транскордонних потоків товарів і людей, перетворивши тим самим глобалізацію в позитивну силу. Для цього ВМО прагне сприяти перетворенню кордонів у «розумні кордони» з митницею, яка виступає в

якості центрального сполучного і координуючого центру. Концепція «розумних (SMART) кордонів» також підкреслює роль митниці в підтримці Програми ООН з питань сталого економічного розвитку на період до 2030 року. Концепція «розумних (SMART) кордонів» спрямована на те, щоб члени ВМО ретельно досліджували сферу технологій для пошуку рішень, що полегшують потік людей, товарів і транспортних засобів на кордонах, відповідаючи при цьому керівним принципам «розумних (SMART) кордонів», а саме: безпека (Secure), вимірюваність (Measurable), автоматизація (Automated), базування на системі управління ризиками (Risk Management-based) і технологічність (Technology-driven)»[58].

Бути «розумною» означає, що митниця повинна розробляти, використовувати та впроваджувати «автоматизовані» рішення. Прагнучи створити менш трудомісткий прикордонний простір, де дані генеруються, обмінюються та ефективно аналізуються, митна служба повинна покладатися на автоматизовані процеси та не випускати з уваги важливість подальших досліджень для аналізу впливу загроз кібербезпеці. Слід також зосередити увагу на швидкозростаючих секторах, таких як цифрова криміналістика та безпека в Інтернеті.

«Технологія» повинна бути основним двигуном програми роботи митниці, для того, щоб члени ВМО були краще підготовлені до реагування на нові виклики і використання можливостей цифрової епохи. Щоб залишатися в лідерах, митниці необхідно вивчати можливість використання нових технологій, поступово продовжувати подальші дослідження, перевіряючи їх результати на практиці. Раніше винайдені технології, такі як блокчейн, 3D-друк або хмарні обчислення, знаходять гарне застосування. У даний час з'являються нові – такі як використання геопросторових даних, штучного інтелекту, робототехніки та безпілотних літальних апаратів»[58].

Україна є членом Спеціального комітету Ради Європи зі штучного інтелекту, а в жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо штучного інтелекту.

(Organisation for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449).

«Пріоритетними напрямками реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні є:

- зайняття Україною значного сегмента світового ринку технологій штучного інтелекту та провідних позицій у міжнародних рейтингах (AI Readiness Index by Oxford Insights, AI Index by Stanford University тощо) завдяки потужному науковому потенціалу та розвитку національної ІТ-індустрії;

- впровадження технологій штучного інтелекту у сфері освіти, економіки, публічного управління, кібербезпеки, оборони та інших сферах (включаючи сферу функціонування митних режимів та інші митні відносини) для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України на міжнародному ринку;

- забезпечення доступу до інформації (баз даних, електронних реєстрів, класифікацій тощо), її використання під час розроблення технологій штучного інтелекту для виробництва товарів та надання послуг (включаючи надання адміністративних послуг суб'єктами владних повноважень)»[28].

Реалізація Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні запланована на період до 2030 року, що надає можливість органам державного управління забезпечити належне адміністративно-правове регулювання використання штучного інтелекту у сфері функціонування митних режимів.

Для досягнення мети Концепції у сфері державного управління планується забезпечити реалізацію таких невідкладних завдань:

- створення переліку адміністративних послуг, рішення щодо яких приймаються автоматично, з мінімальною участю державних службовців;

- запровадження діалогового інтерфейсу надання електронних адміністративних послуг з використанням технологій штучного інтелекту;

- розвиток технологій штучного інтелекту для цифрової ідентифікації та верифікації людей, у тому числі для надання публічних послуг;

- застосування технологій штучного інтелекту для аналізу, прогнозування та моделювання розвитку показників ефективності системи державного управління, окремих галузей економіки під час планування, технічного регулювання та стандартизації;

- оптимізація процесів аналізу та оцінки міжнародних інформаційних, політичних, економічних та оборонних тенденцій для використання таких результатів під час прийняття управлінських рішень у зовнішній та внутрішній політиці України;

- використання технологій штучного інтелекту для виявлення недобросовісних практик у діяльності посадових осіб та державних службовців різних галузей шляхом аналізу текстів управлінських рішень та інших даних, які формуються в комп'ютеризованих системах під час здійснення такої діяльності.

«Крім того, з метою вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням державних реєстрів, земельних реєстрів, баз даних, архівів, власником яких є держава, Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні передбачено:

- визначення напрямів конвертації даних в електронну форму, створення (у разі відсутності) або актуалізація та очищення наявних державних електронних інформаційних ресурсів (баз даних української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), баз даних митної вартості товарів, баз даних підприємств з різним ступенями ризику тощо);

- забезпечення у рамках розвитку відкритих даних пріоритетності оприлюднення динамічних даних (забезпечення прозорості функціонування митних режимів); оприлюднення таких даних у режимі реального часу через прикладний програмний інтерфейс – API (забезпечення можливості дистанційного спостереження суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності за помещенням товарів і транспортних засобів у відповідний митний режим, їх переміщенням через митний кордон України, зберіганням на митних складах тощо)»[28].

Таким чином, практична реалізація концепції розвитку штучного

інтелекту в Україні сприятиме вдосконаленню адміністрування митних режимів, оскільки значну частину адміністративних послуг надаватиме автоматизований оператор зі штучним інтелектом, який додатково нестиме проводити неупереджену перевірку виконання митних формальностей, проходження суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних процедур у процесі функціонування митних режимів.

Особливої уваги заслуговує питання вдосконалення адміністративно-правового забезпечення та адміністрування митного режиму транзиту. Будучи континентальною державою з широким виходом до Чорного моря, Україна має унікальне географічне положення, оскільки знаходиться на перехресті численних шляхів з Азії до Європи та забезпечує транзит величезних потоків вантажів і транспортних засобів через свою територію.

Враховуючи транзитний потенціал України, органам державного управління необхідно приділяти постійну увагу адміністративно-правовим та організаційним забезпеченням ефективного функціонування митного режиму транзиту. Перспективним напрямком удосконалення адміністрування митного режиму транзиту є автоматизація та комп'ютеризація відповідних митних процедур.

Цифровізація стала основною тенденцією розвитку суспільних відносин XXI століття і охоплює практично всі сфери суспільного життя. Цифровізація митних процедур дозволяє, по-перше, звести до мінімуму часто висококорумпований людський фактор, по-друге, значно спростити та прискорити процеси митного оформлення та контролю за дотриманням митного та податкового законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Особливе значення для активізації міжнародної торгівлі має цифровізація митного режиму транзиту, що забезпечує позитивний імідж України та розвиток її транспортної інфраструктури.

Як зазначається на Офіційному сайті Міністерства інфраструктури України, «Україна – зручний транспортний хаб (вузол) між Європою та Азією». Упродовж своєї історії Україна перебувала на перехресті світових

торговельних шляхів і була своєрідним центром і важливим опорним пунктом на шляху з Європи до Азії. Століттями ми говоримо про вигідне географічне положення та величезний транзитний потенціал нашої держави. Ведуться системні та регулярні переговори з країнами-партнерами щодо розвитку технічних та технологічних можливостей міжнародних перевезень вантажів усіма видами транспорту, узгодження найкращих та найзручніших умов транзитних перевезень для вантажовласників та інших учасників ринку.

Відповідно до ст. 90 Митного кодексу України, «транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності»[49].

Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється транзитом або внутрішнім транзитом або каботажем. Транзитом переміщуються товари з пункту ввезення (пропуску) на митній території України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України (у тому числі в межах пункту пропуску через державний кордон України).

Товари переміщуються внутрішнім транзитом або каботажем:

- від пункту в'їзду (пропуску) на митну територію України до митниці, розташованої на митній території України; від митниці, розташованої на митній території України, до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;

- з пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на митній території України, навіть якщо частина цього переміщення відбувається за межами митної території України;

- від штучного острова, установки чи споруди, створеної у виключній економічній (морській) зоні України, на яку поширюється виключна

юрисдикція України, до митниці, розташованої на території України, зайнятій сушею, та в напрямку, протилежному.

Наразі в Держмитслужбі України створено та успішно функціонує Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС), яка поєднує всі програмно-технічні компоненти, необхідні для автоматизації процесів митного оформлення та контролю. «Діюча в її складі автоматизована система митного оформлення «Інспектор» (АСМО) охоплює всі процеси митного контролю як всередині країни, так і на митних кордонах. Дана система являє собою функціональний аналог таких передових європейських систем митного оформлення, як німецька «АТЛАС» та польська «ЦЕЛІНА», які є взірцем та прикладом для наслідування при розвитку будь-яких митних ІТ-систем. Одним з основних модулів АСМО стала інтегрована в неї Автоматизована система аналізу та управління ризиками (АСАУР), яка дозволяє створювати профілі ризику довільної складності з використанням таких інноваційних підходів як алгоритми нечіткої логіки (fuzzy logic) та врахування позитивної і негативної історії попередніх митних оформлень»[42].

Сьогодні АСАУР охоплює більше ста тисяч напрямків, регіональних і центральних профілів ризиків. Інформація із сусідніх країн дозволяє всебічно та комплексно оцінити будь-які загрози, які можуть виникнути під час митного оформлення. В рамках АСМО впроваджено систему обліку митних платежів, модулі митного оформлення громадян тощо. В рамках АСМО ефективно працює система електронного (безпаперового) декларування вантажів: понад 95% митних декларацій оформляються в електронному вигляді.

Органи державного управління в умовах воєнного стану в нашій державі та пов'язаної з ним економічної кризи повинні звернути особливу увагу на митну політику протекціонізму, тобто захисту інтересів національного товаровиробника шляхом застосування системи тарифних та нетарифних заходів регулювання в процесі дії митних режимів. Зокрема, незважаючи

на зобов'язання України в рамках СОТ, вважається за доцільне та необхідне встановлення антидемпінгових мит на окремі групи товарів, що імпортуються в Україну, а також квотування на імпорт окремих товарів, у достатній кількості вироблених вітчизняними підприємствами для потреб населення.

Актуальним напрямом удосконалення адміністрування митних режимів в Україні є забезпечення комплексної відеофіксації всього процесу митного оформлення товарів і транспортних засобів, виконання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних формальностей та здійснення митного контролю посадовими особами держави. Митної служби України (інспектори митної служби), включаючи порядок огляду товарів і транспортних засобів, контроль їх кількості та відповідності митній декларації, епізоди спілкування між особами, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України.

Відео всіх митних процедур та подій має бути доступним для перегляду онлайн. Крім того, усі відеофайли, створені за результатами відеофіксації роботи митниць, повинні тривалий час зберігатися на серверах Держмитслужби України, що дасть можливість використовувати їх у разі оскарження правомірності дій чи бездіяльності посадових осіб Держмитслужби України, а також у процесі притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та інших осіб, які вчинили порушення митного законодавства.

Для реалізації даної пропозиції доцільно врегулювати та технічно забезпечити обов'язкову наявність нагрудних камер у інспекторів митної служби та обов'язок їх проведення всіх митних процедур лише за умови відеофіксації зазначених дій. Крім того, стаціонарні камери повинні забезпечувати відеофіксацію всієї території митниці, пунктів пропуску за державним кордоном України, за винятком місць для інтимної гігієни учасників митних відносин (санвузли, душові тощо).

Наведений перелік вказівок щодо вдосконалення теоретичних основ митних режимів в Україні не є вичерпним у зв'язку з постійними змінами національного митного законодавства та новими викликами юридичної практики у сфері митної справи, що підтверджує перспективність подальшого наукового аналізу даної теми.

Висновки до розділу 3

Аналіз зарубіжного досвіду регулювання програм митного оформлення та митного контролю товарів і транспортних засобів показує, що якість митних послуг є вищою там, де широко використовуються передові автоматизовані технології.

Актуальними проблемами правового регулювання митних режимів в Україні є:

- надмірна свобода дій посадових осіб митних органів, що зумовлює високий ступінь корупційного ризику в їх діяльності під час адміністрування митних режимів;
- відсутність прозорості підходів до визначення митної вартості товарів та підстав для призначення комплексного огляду вантажу з розпакуванням, зважуванням, відбором зразків для експертного дослідження тощо;
- недосконалий порядок адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів;
- втручання правоохоронних органів у роботу митних органів та зловживання під час передачі відомостей про проведення огляду товарів;
- відсутність належних засобів фіксації порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктами Держмитслужби України (непрозорість їх діяльності) у процесі дії митних режимів;
- низький рівень правової свідомості та правової культури суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та посадових осіб Держмитслужби

України, що виявляється у девіантній поведінці учасників митних відносин, у прагненні уникнути належного митного огляду товарів та в сплата встановлених чинним законодавством митних платежів, недбале ставлення до виконання службових обов'язків у відносинах з органами влади в процесі адміністрування митних режимів;

- низький рівень оплати праці та соціально-матеріального забезпечення інспекторів Держмитслужби України, що зумовлює плинність кадрів (отже, постійно низький рівень їх професійної підготовки) та низький рівень мотивації до сумлінної праці, а також є чинник поширення корупційних зв'язків між учасниками митних відносин;

- відсутність чіткої політики протекціонізму з боку органів державного управління України щодо захисту національних інтересів, зокрема вітчизняного товаровиробника, у процесі адміністративно-правового регулювання митних режимів;

- загальна низька ефективність функціонування митних режимів в Україні, зумовлена низьким рівнем автоматизації та комп'ютеризації (цифрування), відсутністю технічних можливостей використання роботизованого обладнання та інших інноваційних технологій з метою мінімізації людського фактору;

- відсутність довгострокової концепції розвитку митної справи в Україні та стратегії вдосконалення організації та діяльності Держмитслужби України з урахуванням останніх досягнень правової науки та позитивного зарубіжного досвіду.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дозволили сформулювати такі висновки та пропозиції теоретичного та практичного характеру:

1. Митні режими є одним із ключових і найважливіших законодавчих інститутів у сфері державної митної справи, визначають порядок його застосування під час переміщення товарів через митний кордон.

2. Визначено основні функції, притаманні митним режимам, систематизовано основні підходи до класифікації митних режимів.

3. Особливості застосування митних режимів, які передбачають заповнення митної декларації, порядок застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання, терміни перебування в митному режимі, документи, необхідні для декларування, умови оподаткування митницею враховуються платежі, а також інші заходи щодо митного режиму. Застосування митних режимів має визначальний вплив на здійснення зовнішньоекономічної діяльності держави в цілому та на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання зокрема.

4. Доведено, що економічні митні режими, які надають певні економічні вигоди, передбачають використання товарів лише для чітко визначених цілей, мають адресний та індивідуалізований характер. Визначається кількість вантажів і декларацій, що обробляються в режимі митного транзиту; проведено аналіз під час ввезення та вивезення транспортних засобів, кількості виявлених злочинів у митному режимі тимчасового ввезення та вивезення; проведено аналіз сум, сплачених та внесених у митний режим для переробки на митній території; визначено кількість митних інфраструктур.

5. Встановлено, що митні режими припинення операцій у сфері митно-тарифних відносин застосовуються у зв'язку з неможливістю або неефективністю реалізації митних режимів на території України. У митній практиці часто використовується митний режим відмови на користь держави, оскільки цей митний режим не є вигідним для суб'єкта ЗЕД, однак,

уникаючи ряду ризиків і сплати митних платежів, є більш доцільним. щоб суб'єкти вирішили відмовитися від товару на користь держави.

6. Узагальнено зарубіжний досвід спрощення митних процедур у розрізі митних режимів. Встановлено, що Митним кодексом Європейського Союзу передбачені певні пільги, а саме суб'єкти ЗЕД мають право використовувати спрощені процедури застосування митних режимів, отримувати товари у своє розпорядження, а не внаслідок прискорення процесу митного оформлення.

7. При застосуванні митних режимів особлива увага приділяється спрощенню митних процедур. Однією з кращих світових практик є створення механізму «єдиного вікна» для експортно-імпортних операцій, що спрощує та скорочує час проходження митних процедур. З удосконаленням та спрощенням митних процедур все ще залишаються перешкоди для суб'єктів ЗЕД. Так, проблеми стосуються застосування митних режимів тимчасового ввезення, транзиту, експорту, імпорту та митного складу. Стосовно проблем їх застосування запропоновано шляхи їх вирішення, подальше застосування яких сприятиме підвищенню ефективності митних режимів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережнюк І.Г., Брендак А.І., Булана В.В., Войцещук А.Д., Демченко С.С. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія / І.Г. Бережнюк, А.І. Брендак, В.В. Булана, А.Д. Войцещук, С.С. Демченко; ред.: І.Г. Бережнюк; Держ. НДІ мит. справи. Хмельницький: Мельник А.А., 2014. 287 с.
2. Бережнюк І.Г., Булюк В.В., Войцещук А.Д., Галушко Н.П., Гоя О.В. Регулювання митної справи: підруч. Хмельниц.: Інтрада, 2007. 311 с.
3. Бережнюк І.Г., Нагорічна О.С., Несторишен І.В. Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур: зб. тез II наук.-практ. Інтернет-конф. Держ. НДІ мит. справи. Хмельницький. 2015. 64 с.
4. Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Войцещук А.Д., Булана В.В., Долобанько В.В. Актуальні питання теорії та практики митної справи: монографія. Держ. НДІ мит. справи. Хмельницький: Мельник А.А. 2013. 427 с.
5. Бізнес не бачить зрушень у реформуванні митниці / Європейська Бізнес Асоціація: офіційний веб-сайт. Дата оновлення: 02.09.2020 р. URL: <https://eba.com.ua/biznes-ne-bachyt-zrushen-u-reformuvanni-mytnytsi/>
6. Біленець Д.А. Процедури у пунктах пропуску як елемент реалізації правового режиму зони митного контролю. *Митна справа*. 2015. № 3. С. 44-49.
7. Бобрижна Г.В. Аналіз зарубіжного досвіду управління митними ризиками в системі гарантування економічної безпеки держави. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління»*. 2012. № 1 (6). С. 138-145.
8. Бондаренко Є.П. Оцінка інструментів митного регулювання та їх вплив на стан лібералізації зовнішньої торгівлі. *Інноваційна економіка*. 2014. № 5. С. 230-235.

9. Буланий О.О. Світовий досвід сучасного митно-тарифного регулювання та застосування його в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 9 (63). С. 7-13.
10. Войцещук А.Д. Інформаційні технології у забезпеченні безпеки митного простору України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2017. № 5. С. 84-89.
11. Герасимюк П.В. Ефект митної політики: поняття та класифікація. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2018. № 3. С. 163-170.
12. Гребельник О. Митна справа: підручник. 4-те вид. оновл. та доповн. К.: Центр учбової літератури, 2014. 472 с.
13. Гребельник О.П. Розвиток митної справи за часів Київської Русі. *Науковий журнал «Митна безпека»*. Університет державної фіскальної служби України; редкол.: П.В. Пашко (голов. ред.) та ін. Ірпінь: Видавничо-поліграфічний комплекс. 2017. № 1. С. 26-35.
14. Гутченко К. Режим «митний транзит» та процедура «митний транзит»: сутність і зміст. *Публічне право*. 2018. № 3. С. 87-93.
15. Гутченко К.А. «Митний транзит»: сутність і зміст поняття. *Правова позиція*. 2017. № 2. С. 31-43.
16. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.
17. Гуцул І.А. Митні режими як засіб регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. *Наука молода*. 2014. № 21. С. 117-119.
18. Давидовська Г.І. Історико-правові аспекти еволюції митних режимів Франції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 18 (1). С. 25-27.
19. Демчук М.В. Митні правопорушення: запобігання та протидіяв контексті зарубіжного досвіду. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 160-165.

20. Дем'янюк О., Кекіш І. Митні режими у стимулюванні зовнішньоекономічної діяльності України. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 2 С. 75-87.

21. Держмитслужба запустила новий офіційний веб-портал / Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Дата оновлення: 12.06.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhmitsluzhba-zapustila-novij-oficijnij-vebportal>

22. Дьяченко О.В., Вишинська Т.Л., Литвин С.М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 2 (1). С. 218-227.

23. Запорожець О.Ф. Шляхи підвищення якості митних послуг. *Інноваційна економіка. Науково виробничий журнал*. 2018. № 3-4 (74). С. 12-16.

24. Європейська бізнес Асоціація оприлюднила результати Митного індексу / Європейська Бізнес Асоціація: офіційний веб-сайт. Дата оновлення: 28.08.2018 р. URL: <https://eba.com.ua/yevropejska-biznes-asotsiatsiya-oprylyudnyla-rezultaty-mytnogo-indeksu/>

25. Кекіш І.П. Економічний зміст митних режимів. *Наука молода*. 2014. № 21. С. 140-147.

26. Кекіш І.П. Шляхи покращення застосування митного режиму тимчасового ввезення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 10. С. 243-246.

27. Кийда Л.І. Удосконалення системи митного контролю товарів і особистих речей під час перетину громадянами митного кордону. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 2. С. 195-204.

28. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Дата оновлення: 02.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>

29. Кормич Б.А. Історія розвитку митної справи в Європі: періодизація та основні тенденції. *LEX PORTUS*. 2016. № 1. С. 51-63.
30. Кормич Б.А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_6_13
31. Кормич Б.А., Біленець Д.А. Режим зони митного контролю: адміністративно-правові основи: монографія. Чернівці: Технодрук, 2017. 180 с.
32. Корнійчук О.О. Тенденції вдосконалення порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків в митній системі України. *Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: збірник тез III науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь - м. Хмельницький, 17-24 травня 2019 року)*. Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2019. С. 105-109.
33. Кривіцький В. Оцінка результативності митного контролю в умовах спрощення митних формальностей. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4. С. 246-253.
34. Кривіцький В.Б. Вектори вдосконалення митного контролю в Україні у контексті забезпечення фіскальної безпеки держави. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2018. № 11. С. 135-142.
35. Крисоватий А.І., Герчаківський С.Д., Дем'янюк О.Б., Бречко О.В., Годованець О.В. Митна справа: підручник. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2014. 539 с.
36. Лебедева Є.О. Інформаційне забезпечення митного оформлення товарів і транспортних засобів: вивчення досвіду зарубіжних країн. *Митна справа*. 2014. № 6. С. 48-53.
37. Левко М.М. Деякі аспекти митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах асоціації з ЄС. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2014. Вип. 2. С. 60-73.

38. Лемеха Р.І. Теоретико-методологічні засади митних режимів в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 76–83.

39. Лемеха Р.І. Правові засади митних режимів в Україні: сучасний стан та напрями удосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 3. С. 43–48.

40. Лемеха Р.І. Історія становлення та розвитку інституту митних режимів в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70) № 5. С. 57–63.

41. Лепеха М.О., Мельник Л.О. Аналіз порушень митного законодавства в Україні. *Митна безпека*. 2018. Вип. 2. С. 114-122.

42. Лепеха М.О., Смоляр М.М. Здійснення митної політики в Україні на сучасному етапі. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2019. Вип. 3. С. 118-123.

43. Луцик А.І., Гуцул І.А. Прагматика використання митного інструментарію регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах участі економіки України в світовому господарстві. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19. Вип. 2 (5). С. 182-185.

44. Мельник В.М., Бережнюк І.Г., Балан І.В., Бережнюк І.І., Білак Н.І. Інститут митної вартості імпортованих товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку: колект. монографія. Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України, НДІ фіск. політики, НДЦ мит. справи. Хмельницький: Мельник А.А., 2017. 429 с.

45. Мельник М.В. Митний контроль та митне оформлення при застосуванні митних режимів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 269-273.

46. Митна енциклопедія: у трьох томах: редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький П.П., Мельник А.А., 2014. 592 с. (Митна справа в Україні. Т. 22).

47. Митна політика. Міністерство фінансів України: веб-сайт. Дата оновлення: 19.10.2020. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
48. Митна справа: підручник / А. Крисоватий, С. Герчаківський, О. Дем'янюк та ін.; за ред. А. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. 540 с.
49. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552. Дата оновлення: 19.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
50. Митниця в смартфоні – ДМС анонсувала додаток «e-Borders». 10.12.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/12/10/654703/>
51. Митні питання та сприяння торгівлі. Євроінтеграційний портал. Дата оновлення: 31.01.2020. URL: <http://eu-ua.org/yevrointehratsiia/mytni-pytannia-ta-spriannia-torhivli>
52. Мостовий А.С. Функції митних режимів: порівняльна характеристика з митним правом Європейського Союзу. *Вісник Львівського національного університету. Серія юридична*. 2008. Вип. 47. С. 90-95.
53. Пасіка С.П. Запобігання корупції під час застосування митного режиму до ввезення продукції оборонного призначення в Україну. *Право і суспільство*. 2015. № 4 (2). С. 126-131.
54. Приймаченко Д.В. Федотова І.О. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колективна монографія. Дніпро, 2018. 273 с.
55. Прокопенко В.В. Виконання митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту: монографія / В.В. Прокопенко; ред.: Т.П. Дерев'янюк, Л.І. Малигіна, В.В. Малашевич, А.П. Самойленко, О.О. Смирнова, І.В. Орищій; Ун-т мит. справи та фінансів. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2018. 335 с.
56. Прокопенко В.В. Реалізація права митних органів щодо забезпечення режиму зони митного контролю. *Актуальні проблеми забезпечення*

національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: збірник тез III науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь - м. Хмельницький, 17-24 травня 2019 року). Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2019. С. 109-112.

57. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. Сухомлинського. Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С. 506-511. URL.: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/98.pdf>

58. Послання Всесвітньої митної організації до Міжнародного дня митника 2019 року. Дата оновлення: 25.01.2019 р. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/365505.html>

59. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі: навч. посіб.; НЮУ ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2014. 344 с.

60. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 227. Дата оновлення: 29.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>

61. Про митну справу: Закон України від 25.06.1991 № 1262-XII. Втрата чинності: 01.01.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-12#Text>

62. Руська правда – податковий кодекс Київської Русі. Вісник: офіційно про податки. URL.: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/1787>

63. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. Консультативна робота. Київ, 2017. 22 с.

64. Титор В.Й. Митний контроль та митне оформлення транспортних засобів. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип. 11-12. С. 58-66.

65. Ткачик Ф.П., Гуцул І.А. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69), № 5 (2). С. 126-130.

66. Хома В.О., Молдован Е.С. Сучасний стан національного правового забезпечення митного режиму безмитної торгівлі та напрями його вдосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 104-108. URL.: http://www.lsej.org.ua/5_2019/25.pdf

67. Хомутянський В.В. Адміністративні процедури митної діяльності: окремі питання визначення сутності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2019. Т. 30 (69), № 6. С. 108-113.

68. Царенко В.І. Митний режим як вид правового режиму: поняття та зміст. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1. С. 206-211.

69. Царенко В.І., Луценко Л.В. Митний режим як вид правового режиму: поняття, зміст та можливості використання. *Митна безпека*. 2013. № 1. С. 86-91. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mb_2013_1_17